

VAKCINOMIS VALDOMŲ UŽKREČIAMŲJŲ LIGŲ EPIDEMIOLOGINĖS SITUACIJOS 2024 m. APŽVALGA

Įvadas

Pastaraisiais metais Pasulyje, Europoje ir Lietuvoje registruojamos seniai pamirštos užkrečiamosios ligos. Dėl besiplečiančių tarptautinių ryšių, išaugusio keliaujančiųjų skaičiaus ir galimybės per trumpą laiką pasiekti bet kurią pasaulio šalį padidėjo rizika susidurti su vakcinomis valdomomis ligomis bei jų įvežimo į mūsų šalį tikimybė. Vykdamas profilaktinius skiepėjimus ir užkrečiamųjų ligų priežiūrą, 1993–2007 m. tymų atvejų Europos regione sumažėjo iki 90 proc., o iki 2010 m. buvo išsikeltas tikslas regione likviduoti tymus ir raudonukę. Tymai beveik išnyko daugelyje Europos šalių, tačiau dėl retesnio skiepėjimo nuo 2016 m. tymų atvejai vėl buvo nustatyti Europos Sąjungoje (toliau – ES) ir (arba) Europos ekonominės erdvės (toliau – EEE) šalyse. 2024 m. visoje ES / EEE iš viso užregistruota 35 212 tymų atvejų – tai beveik devynis kartus daugiau nei 2023 m. (3 973 atvejai). Visos 28 ES / EEE šalys 2024 m. pranešė apie tymų sergamumo suaktyvėjimą, tik dvi šalys (Latvija ir Lichtenšteinas) pranešė, kad tymų atvejų neregistravo. Didžioji dauguma visų tymų atvejų ES – net 87 proc. (30 692 atvejai) – registruoti Rumunijoje. Bendras sergamumo rodiklis 2024 m. išaugo iki 77,4 atveju 1 000 000 gyventojų, palyginti su 9,1 atveju 2023 m., 0,3 atveju 2022 m., 0,2 atveju 2021 m. ir 4,6 atveju 2020 m., ir jis taip pat buvo didesnis nei ikipandeminis rodiklis 2019 m. (27,2)

Lietuvoje didžiausias sergamumas tymais (protrūkis) per pastarąjį dešimtmetį registruotas 2019 m., kai šia infekcija susirgo 834 asmenys (sergamumo rodiklis – 29,8 atveju 100 tūkst. gyventojų). COVID-19 pandemijos laikotarpiu 2020 m. užregistruoti 2 tymų atvejai (sergamumo rodiklis – 0,02 atveju 100 tūkst. gyventojų), 2021 ir 2022 m. tymų atvejų neregistruota, 2023 m. užregistruoti 3 atvejai (sergamumo rodiklis – 0,01 atveju 100 tūkst. gyventojų), 2024 m. – 30 atvejų (sergamumo rodiklis – 1,04 atveju 100 tūkst. gyventojų). Pastaruosius trejus metus registruojami ir raudonukės atvejai (2022 m. – 1, 2023m. – 2, 2024 m. – 1).

Vakcinacija apsaugo žmones nuo sunkių ir gyvybei pavojingų užkrečiamųjų ligų, tokių kaip tuberkuliozė, difterija, stabligė, kokliušas, hepatitas B, B tipo Haemophilus influenzae, tymai, epideminis parotitas, raudonukė, meningokokinė infekcija, invazinė pneumokokinė liga, poliomielitas, žmogaus papilomos virusas, rotavirusinė infekcija, gripas. Skiepėjimas taip pat sumažina ligų plitimo riziką tarp šeimos narių, klasės draugų, kolegų, kaimynų, taip pat tarp kitų bendruomenės narių.

Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (toliau – ELPKC) duomenimis, vakcinacija pasaulyje kasmet padeda išvengti 2,7 milijono tymų, 1 milijono kokliušo, 2 milijonų kūdikių stabligės atvejų.

1 lentelė. Susirgimų vakcinomis valdomomis užkrečiamosiomis ligomis, nuo kurių skiepijama pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių, skaičius Lietuvoje 2004–2024 m.

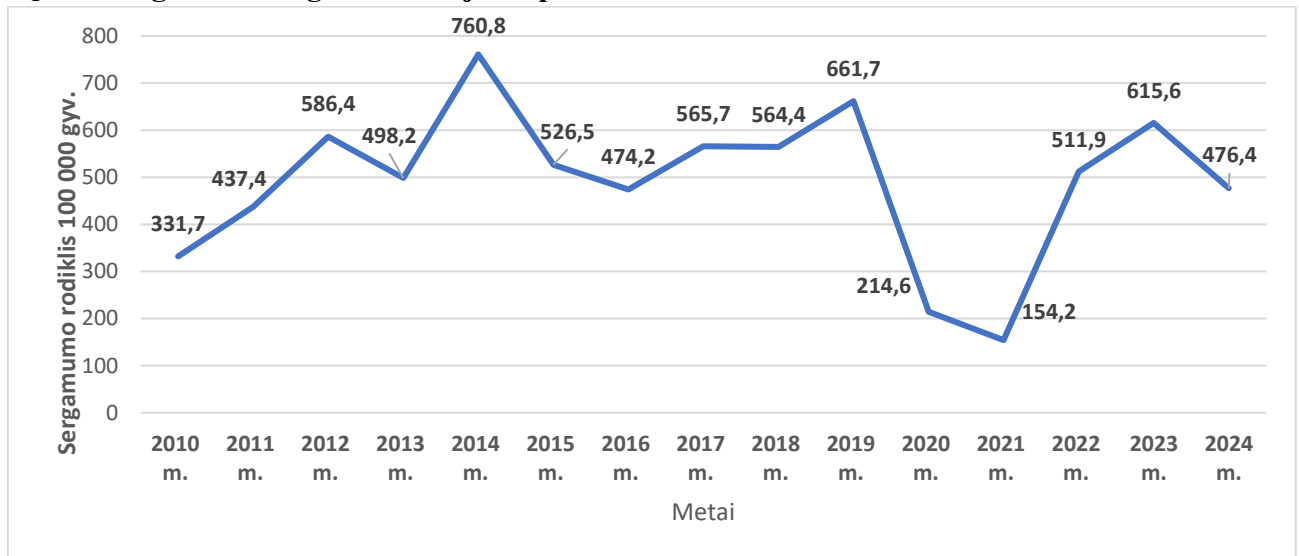
Užkrečiamoji liga	Atvejų skaičius (sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyventojų)																				
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Difterija	0	0	0	0	2(0,06) 1mirtis	0	0	1(0,03)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kokliušas	48 (1,42)	64 (1,87)	6 (0,18)	17 (0,50)	51 (1,51)	233 (6,96)	19 (0,57)	30 (0,30)	154 (5,15) 1mirtis	65 (2,21)	143 (4,86)	60 (2,10) 1 mirtis	36 (1,20)	21 (0,70)	27 (0,96)	26 (0,93)	68 (0,24)	0	2 (0,07)	7 (0,24)	898 (31,07)
Stabligė	1(0,03) 2mirtys	4(0,12) 1mirtis	3 (0,09) 2mirtys	1(0,03)	1(0,03)	0	2(0,06) 1mirtis	2(0,06) 1mirtis	2(0,07) 1mirtis	2(0,07) 1mirtis	1(0,03) 1mirtis	2(0,10) 1mirtis	2(0,10) 1mirtis	3(0,10) 1mirtis	1(0,04) 1 mirtis	1 (0,04)	0	1 (0,03)	0	3 (0,10)	3 (0,10)
Poliomielitas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tymai	1 (0,03)	1 (0,03)	1 (0,03)	0	1 (0,03)	0	2 (0,06)	7 (0,22)	2 (0,07)	35 (1,19)	11 (0,37)	50 (1,70)	22 (0,80)	2 (0,10)	30 (1,07)	834 (29,85)	2 (0,07)	0	0	4 (0,14)	30 (1,04)
Epideminis parotitas	279 (8,10)	101 (2,95)	74 (2,17)	81 (2,39)	82 (2,44)	74 (2,21)	87 (2,61)	64 (1,97)	62 (2,07)	67 (2,28)	45 (1,53)	39 (1,30)	53 (1,80)	45 (1,6)	19 (0,68)	32 (1,15)	10 (0,35)	3 (0,10)	11 (0,4)	11 (0,38)	47 (1,63)
Raudonukė	93 (2,70)	118 (3,44)	110 (3,23)	13 (0,38)	0	0	2 (0,06)	0	0	2 (0,07)	0	0	0	0	1 (0,04)	0	0	0	1 (0,04)	2 (0,07)	1 (0,03)
Hepatitis B *ūminis/lėtinis	187 (5,51)	141 (4,21)	107 (3,26)	84 (2,59)	90 (2,81)	58 (1,83) 3 mirtys	71 (2,26)	60 (1,97) 1 mirtis	33 (1,10)	35 (1,19)	26 (0,89) 1 mirtis	32 (1,10) 1 mirtis	32 (1,10) 1 mirtis	14 (0,5)	13 (0,46)	14 (0,50) 26 (0,93)	10 (0,35) 15 (0,53)	9 (0,32) 18 (0,64)	7 (0,25) 18 (0,64)	8 (0,26) 26 (0,9)	26 (0,9) 194 (6,71)
<i>Haemophilus influenzae</i>	8 (0,23)	22 (0,64)	11 (0,32)	26 (0,77)	4 (0,12)	2 (0,06)	2 (0,06)	3 (0,09)	3 (0,10)	2 (0,07)	3 (0,10)	14 (0,5)	7 (0,20)	8 (0,28)	14 (0,5)	3 (0,11)	1 (0,04)	2 (0,07)	58 (2,07) 1 mirtis	59 (2,06) 1 mirtis	95 (3,29)
Meningokokinė infekcija	92 (2,67) 5 mirtys	81 (2,36) 6 mirtys	77 (2,26) 8 mirtys	66 (1,95) 3 mirtys	68 (2,02) 5 mirtys	65 (1,94) 5 mirtys	50 (1,5) mirtys	80 (2,47) 7 mirtys	83 (2,77) mirtys	89 (3,0) 11 mirčių	71 (2,4) 5 mirtys	74 (2,5) 7 mirtys	75 (2,6)	81 (2,86) 11 mirčių	40 (1,43) 5 mirtys	37 (1,32) 6 mirtys	12 (0,42)	11 (0,39)	13 (0,46) 2 mirtys	21 (0,36) 1 mirtis	15 (0,52)
Pneumokokinė infekcija	1 (0,03)	36 (1,05)	13 (0,38) 3 mirtys	32 (0,95) 1 mirtis	18 (0,53) 1 mirtis	16 (0,48) 3 mirtys	10 (0,3)	9 (0,28)	7 (0,23)	17 (0,6)	7 (0,2)	25 (0,9)	56 (2,0) 6 mirtys	76 (2,7) 6 mirtys	65 (2,32) 7 mirtys	66 (2,36) 5 mirtys	44 (1,57) 2 mirtys	25 (0,89) 3 mirtys	88 (3,13) 6 mirtys	137 (4,79) 18 mirtys	224 (7,75) 19 mirčių

*Nuo 2019 metų prasidėjo lėtinio Hepatito B registracija

VĖJARAUPIŲ EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA

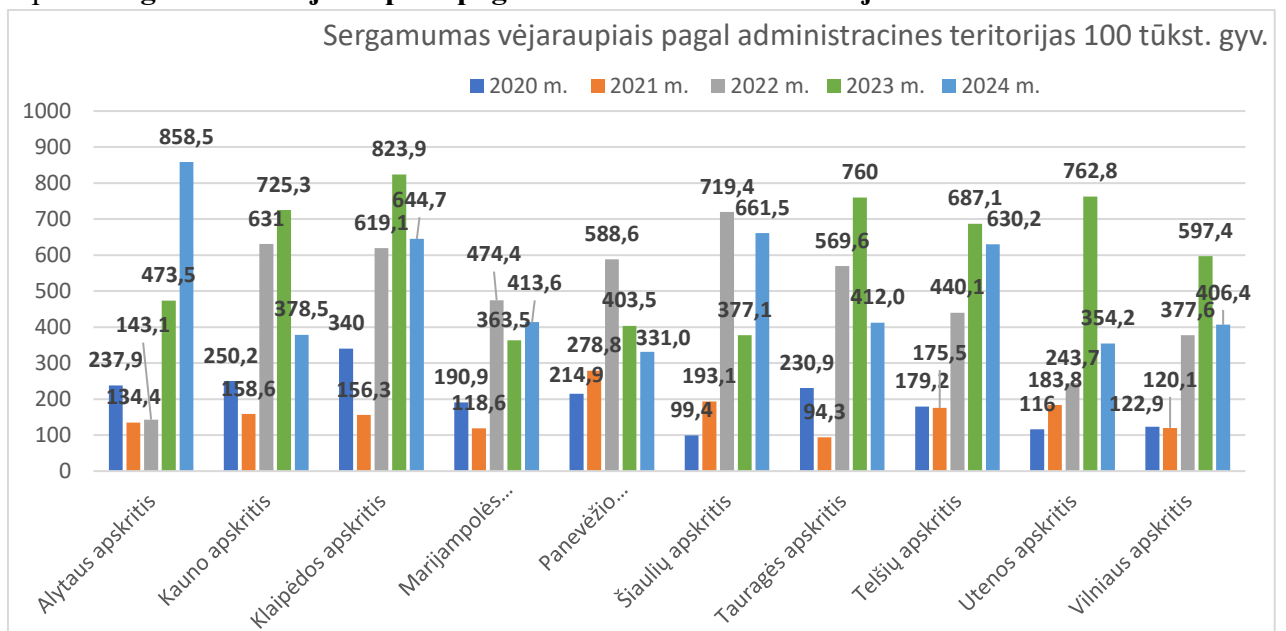
Analizuojant 2010–2024 m. sergamumo vėjaraupiais dinamiką, matomas kreivės kritimas (1 pav.). Didžiausias sergamumas registruotas 2014 m. (sergamumo rodiklis – 760,8 atvejo 100 tūkst. gyv.), mažiausias sergamumas – 2021 m. (sergamumo rodiklis – 154,2 atvejo 100 tūkst. gyv.), o 2024 m. sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv. siekė 476,4 atvejo 100 tūkst. gyv.. Pažymėtina, kad COVID-19 pandemijos laikotarpiu 2020 ir 2021 metais sergamumas vėjaraupiais lyginant su 2019 m. sumažėjo nuo 661,7 atvejo 100 tūkst. gyv. iki 154,2 atvejo 100 tūkst. gyv.), t. y. 4,29 karto, tačiau pasibaigus pandemijai buvo matomas staigus sergamumo šuolis. Lyginant 2024 m. sergamumą su 2023 m., rodiklis krito 1,3 karto.

1 pav. Daugiametė sergamumo vėjaraupiais dinamika 2010–2024 m.

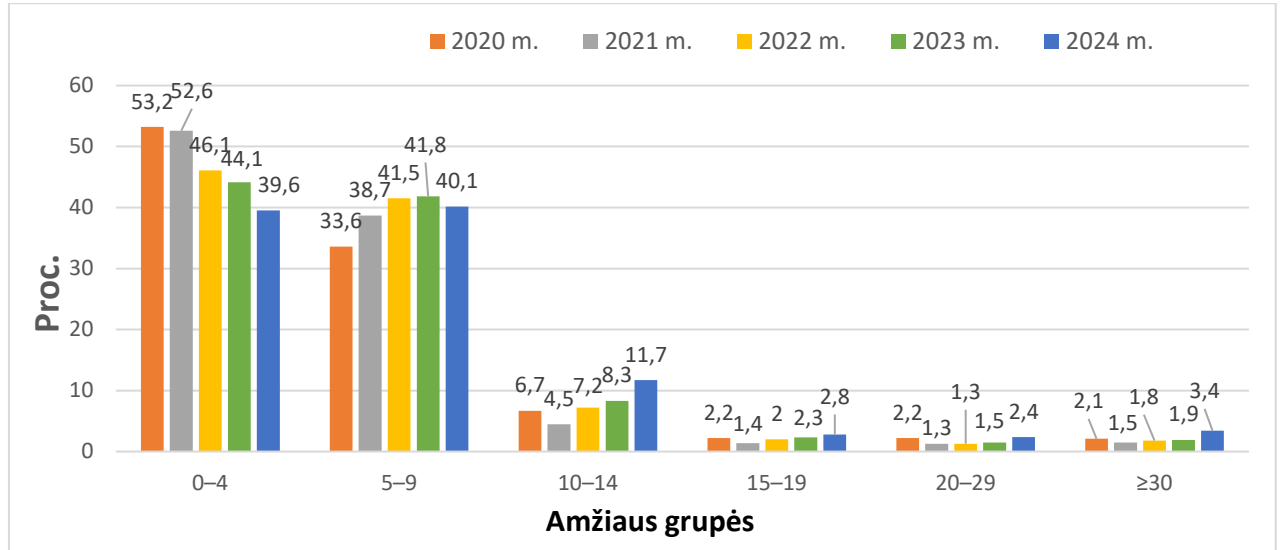
Analizuojant vėjaraupių sergamumą pagal administracines teritorijas, 2024 m. didžiausias sergamumas registruotas Alytaus administracinėje teritorijoje (858,5 atvejo 100 tūkst. gyv.), mažiausias sergamumas – Panevėžio administracinėje teritorijoje (331,5 atvejo 100 tūkst. gyv.) (2 pav.).

2 pav. Sergamumas vėjaraupiais pagal administracines teritorijas 2020–2024 m.

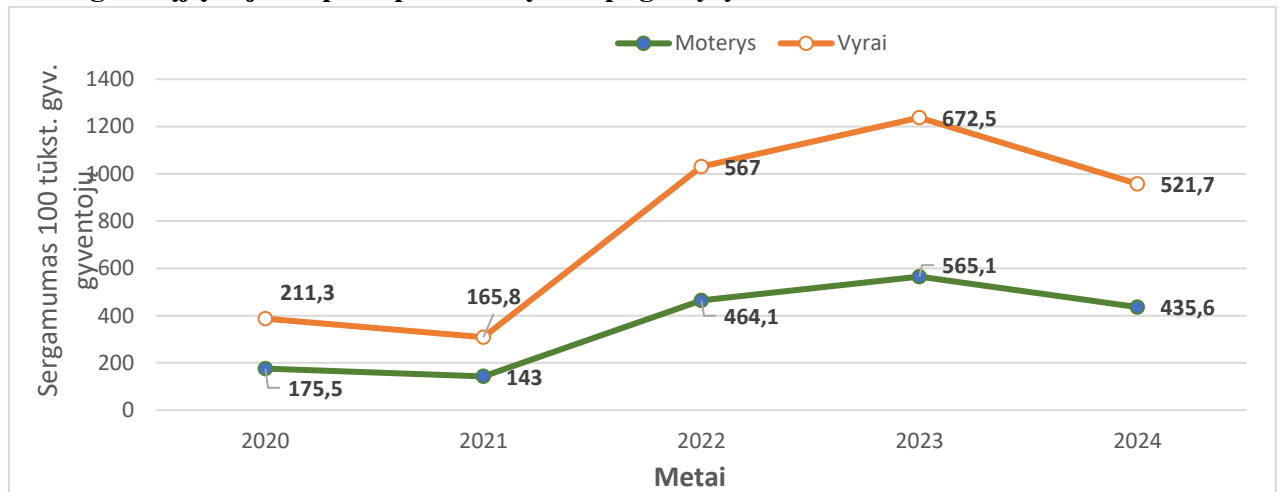
Analizuojant vėjaraupių sergamumo pasiskirstymą amžiaus grupėse, didžiausias sergamumas metai iš metų matomas 0–4 metų amžiaus vaikų ir 5–9 metų amžiaus vaikų grupėse (3 pav.).

3 pav. Sergamumo pasiskirstymas vėjaraupiais amžiaus grupėse 2020–2024 m.

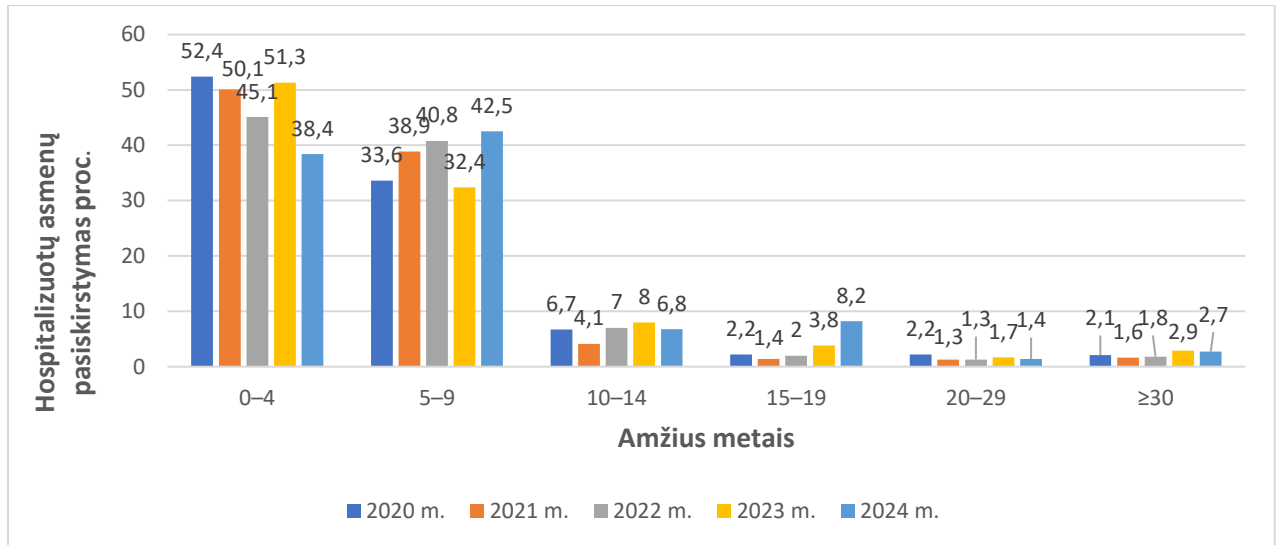
Analizuojant daugiamečių sergamumą pagal lytį (4 pav.), stebimas stabiliai didesnis vyrų sergamumas (sergamumo rodiklis 2024 m. – 521,7 atvejo 100 tūkst. gyv.), nei moterų (sergamumo rodiklis – 435,6 atvejo 100 tūkst. gyv.).

4 pav. Sergančiųjų vėjaraupiais pasiskirstymas pagal lytį 2000–2024 metais

2024 m. didžiąją dalį hospitalizuotų asmenų sudarė 5–9 metų vaikai – 42,5 proc. visų hospitalizuotų susirgusiųjų amžiaus grupėse asmenų (5 pav.). Mažiausia hospitalizuotų asmenų dalis 2024 m. buvo 20–29 m. amžiaus grupėje ir sudarė 1,4 proc.

5 pav. Hospitalizuotų asmenų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes 2020–2024 m.

2 lentelėje pateiktas hospitalizuotų atvejų pasiskirstymas, atsižvelgiant į visus kiekvienoje amžiaus grupėje 2022–2024 m. susirgusius asmenis, nepriklausomai nuo to, ar jie buvo hospitalizuoti, ar ne. Didžiausią dalį hospitalizuotųjų 2024 m. sudarė 15–19 m. amžiaus asmenys. 2023 m. tai buvo antra pagal didžiausią sergamumą asmenų grupė (2,2 proc.) po kūdikių (iki 1 m. amžiaus).

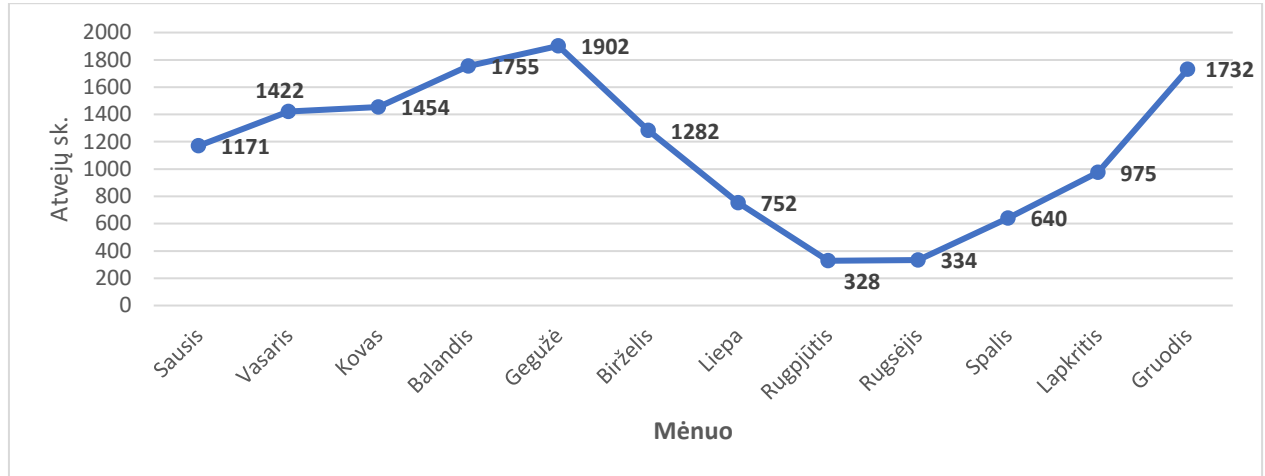
2 lentelė. Hospitalizuotų atvejų pasiskirstymas, atsižvelgiant į visus kiekvienoje amžiaus grupėje susirgusius asmenis 2022–2024 m.

	Amžius m.								Iš viso
	<1	1-4	5-9	10-14	15-19	20-29	≥30		
2024 m.	Hospitalizuotų asmenų sk.	2	26	31	5	6	1	2	73
	Susirgimų sk.	282	5155	5517	1608	387	328	470	13747
	Hospitalizuotų proc. (visų susirgusiųjų toje amžiaus gr.)	0,7	0,5	0,6	0,3	1,6	0,3	0,4	0,5
2023 m.	Hospitalizuotų asmenų sk.	25	97	77	19	9	4	7	238
	Susirgimų sk.	340	7422	7360	1460	410	258	339	17589
	Hospitalizuotų proc. (visų susirgusiųjų toje amžiaus gr.)	7,4	1,3	1,0	1,3	2,2	1,56	2,1	1,4
2022 m.	Hospitalizuotų asmenų sk.	16	55	41	13	3	1	3	132
	Susirgimų sk.	305	6387	6016	1045	293	193	265	14504
	Hospitalizuotų proc. (visų susirgusiųjų toje amžiaus gr.)	5,2	0,9	0,7	1,2	1,0	0,5	1,1	0,9

Susirgimams vėjaraupiais būdingas sezoniškumas – daugiausia šios ligos atvejų diagnozuojama žiemos ir pavasario mėnesiais, šią tendenciją patvirtina ir 6 pav. kreivė. 2024 m. sergamumas

vėjaraupiais pradėjo kilti vėlyvo rudens ir žiemos mėnesiais, o piką pasiekė gegužės mėnesį (1902 atvejai).

6 pav. Vėjaraupių sergamumo pasiskirstymas pagal mėnesius 2024 m.

Vėjaraupių atvejų pasiskirstymas pagal galutinę diagnozę pateiktas 3 lentelėje. Didžiajai daliai susirgusiųjų (96,59 proc.; n=13278) komplikacijų nuo vėjaraupių infekcijos nepasireiškė.

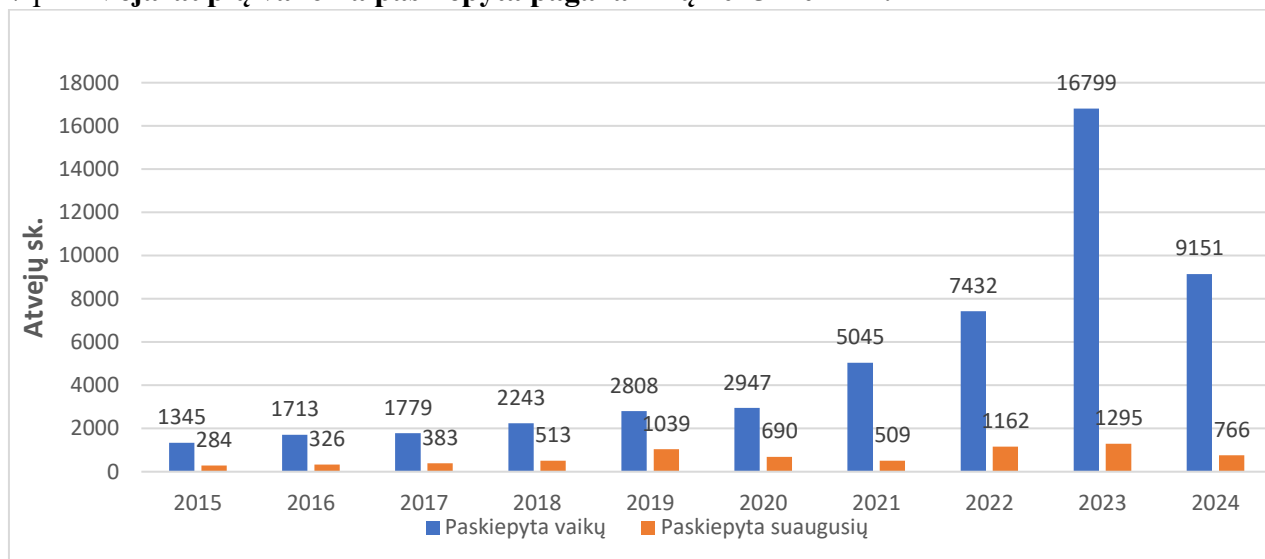
3 lentelė. Vėjaraupių atvejų pasiskirstymas pagal galutinę diagnozę 2024 m.

Galutinė diagnozė	Atvejų skaičius	Procentas nuo visų sirgusiųjų
Vėjaraupiai be komplikacijų	13278	96,59
Vėjaraupiai	232	1,69
Vėjaraupių sukeltas meningitas	5	0,04
Vėjaraupių sukeltas encefalitas	5	0,04
Vėjaraupių sukelta pneumonija	3	0,02
Vėjaraupiai su kitomis komplikacijomis	224	1,63
Iš viso	13747	100 proc.

Dažniausiai vėjaraupiais serga ikimokyklinio amžiaus vaikai – jie perseraga lengva šios ligos forma. Suaugę žmonės vėjaraupiais serga kur kas sunkiau, nes komplikacijų išsivystymo rizika yra daug kartų didesnė nei vaikams. Labai pavojinga vėjaraupių infekcija kūdikiams ir nėščioms moterims bei tiems, kurių imunitetas yra nusilpęs. 2024 m. komplikacijas, tokias kaip meningitas, encefalitas, pneumonija, patyrė 1,73 proc. vėjaraupiais sirgusių asmenų. Fiksuotas vienas mirties atvejis.

2024 m. matomas vakcinacijos nuo vėjaraupių sumažėjimas ir vaikų, ir suaugusiųjų grupėse. Lyginant su 2023 m., vakcinacijos aprėptis vaikų iki 17 m. grupėje sumažėjo 1,8 karto, o suaugusiųjų grupėje – 7,7 karto. Kaip ir kiekvienais metais, 2024 m. besiskiepijančiųjų daugumą sudarė vaikai iki 17 metų – 9151 asmuo (92,3 proc.) (7 pav.).

7 pav. Vėjaraupių vakcina paskiepyta pagal amžių 2015–2024 m.

Vėjaraupių vakcina rekomenduojama skiepyti: visus anksčiau nesirgusius vaikus, vyresnius nei 9 mėn. amžiaus (ypač lankančius darželius ir mokyklas, sergančius lėtinėmis ligomis, su nusilpusia imunine sistema); suaugusiuosius, kurie slaugo ligonius ir nėra sirgę vėjaraupiais, bei kitus asmenis, turinčius didelę kontakto su šia infekcija riziką (darželio personalą, moteris, planuojančios nėštumą, medicinos personalą); asmenis, kurių imuninė sistema nusilpusi (sergančius lėtinėmis plaučių ligomis, kraujo ligomis, piktybiniais navikais ir kt.). Nors skiepai yra mokami, Suomija 2017 m. pirmoji iš Šiaurės Europos šalių įtraukė vakcinaciją nuo vėjaraupių į savo nacionalinę skiepimų programą. Visuotinis skiepimas nuo vėjaraupių infekcijos taip pat atliekamas Vokietijoje, Latvijoje, Italijoje, Graikijoje, Liuksemburge, Ispanijoje, Islandijoje.

KOKLIUŠO EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA

Kokliušas – tai ūminė infekcinė kvėpavimo takų liga, kuriai būdingi spazminiai kosulio priepuoliai. Kokliušą sukelia bakterija *Bordetella pertussis*.

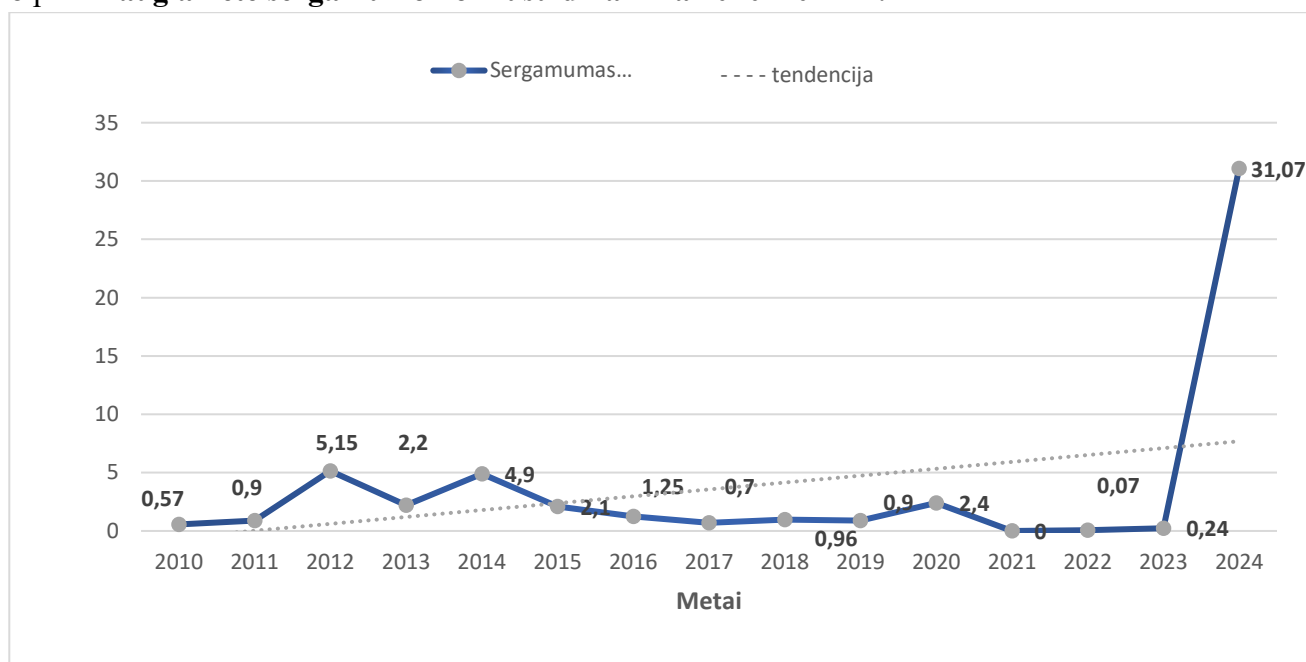
Per pastarąjį dešimtmetį Lietuvoje buvo ženkliai sumažėjęs sergamumas kokliušu – nuo 143 atvejų (4,9 atvejo 100 tūkst. gyv.) 2014 m. iki 7 atvejų (0,24 atvejo 100 tūkst. gyv.) 2023 m. Tačiau 2024 m. sergamumo kokliušu kreivė šoko į viršų ir viršijo daug metų nematytus sergamumo rodiklius. Iš viso 2024 m. užregistruoti 898 atvejai (31,07 atvejo 100 tūkst. gyv.).

Dauguma kokliušo atvejų registruota tarp neskiepėtų asmenų. Dažniausiai kūdikiai, vaikai užsikrečia nuo šeimos narių, todėl, siekiant apsaugoti naujagimius, kūdikius ir vaikus nuo kokliušo, nuo 2023 m. Lietuvoje rekomenduojama nėščias moteris skiepyti kokliušo komponentą turinčia vakcina. ELPKC duomenimis, kokliušo atvejų registruojama visoje Europos Sąjungoje ir Europos ekonominės erdvės (toliau – ES / EEE) šalyse, todėl keliaujant galima užsikrėsti ir susirgti kokliušu.

Analizuojant daugiamečių sergamumą, matyti, kad sergamumas kokliušu mažėjo iki 2023 m. (0,24 atvejo 100 tūkst. gyv.) (8 pav.), tačiau sergamumo kokliušu kreivė 2024 m. ženkliai šoktelėjo į viršų (31,07 atvejo 100 tūkst. gyv.).

2020 m. registruota 2,43 atvejo 100 tūkst. gyv., 2023 m. – 10 kartų mažiau, t. y. 0,24 atvejo 100 tūkst. gyv.

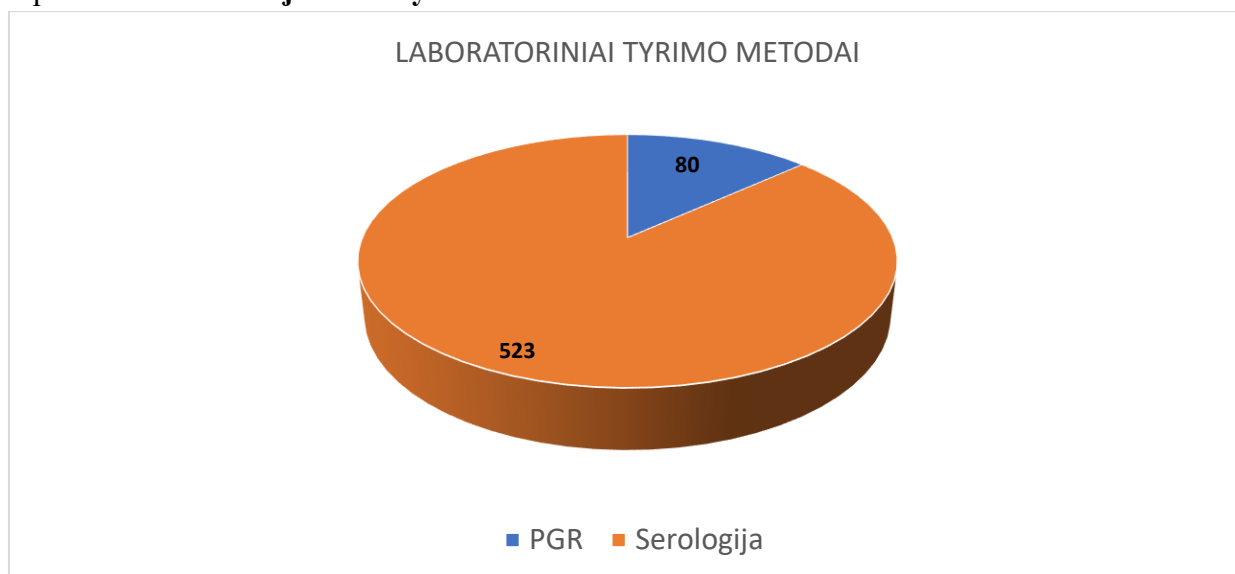
8 pav. Daugiametė sergamumo kokliušu dinamika 2010–2024 m.

2024 m. kokliušu susirgusių asmenų amžius svyravo nuo 0 iki 80 metų. Daugiausia susirgimų registruota nuo 0 iki 17 metų amžiaus grupėje 60 proc. (n=541). Šioje amžiaus grupėje hospitalizuoti 86 asmenys – tai yra 16 proc. visų susirgusiųjų. Susirgimai kokliušu registruoti daugiausia Vilniaus ir Kauno apskrityje.

2024 m. iš 898 Lietuvoje nustatytų kokliušo atvejų 67 proc. (n=603) buvo patvirtinti laboratoriniais tyrimais: 13 proc. (n = 80) – PGR metodu, 87 proc. (n = 523) – serologiniu metodu. Likę 33 proc. atvejų buvo patvirtinti kliniškai. (n=295) (9 pav.).

9 pav. Kokliušo atvejai nustatyti laboratoriškai

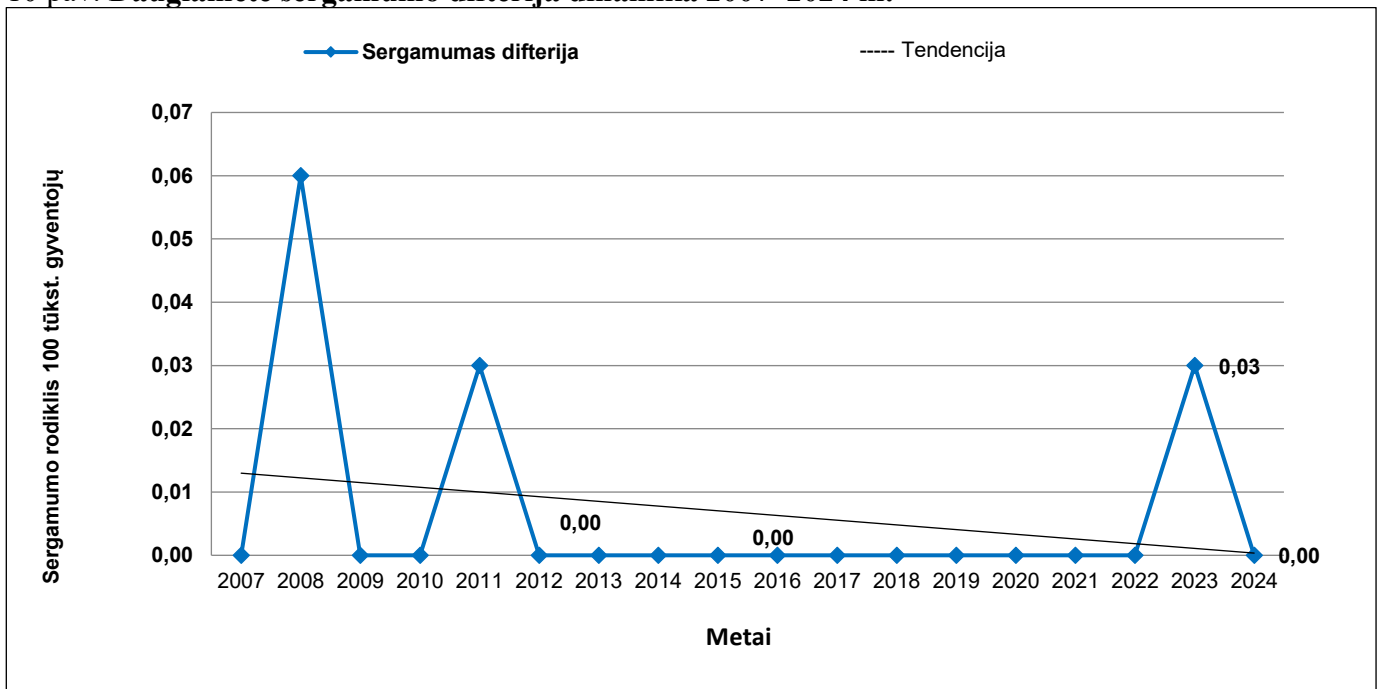
DIFTERIJOS EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA

Difterija – tai ūminė bakterinė liga, pažeidžianti ryklę, gerklas, nosį, rečiau – kitas gleivines ar odą, kartais akies junginę. 2012–2024 m. difterijos atvejų Lietuvoje neregistruota (10 pav.).

Lietuvoje paskutinis difterijos atvejis registruotas 2011 m., o mirties atvejis nuo šios infekcijos – 2008 m. Suaugusiems kas 10 metų valstybės lėšomis rekomenduojama skiepytis nuo difterijos ir stabligės, tačiau suaugusiųjų skiepavimo aprėptys nėra pakankamos – kasmet vidutiniškai pasiskiepija apie 20 000 suaugusių asmenų. Po vakcinacijos nuo difterijos infekcijos susiformuoja apsauga tik nuo difterijos bakterijos išskiriamo toksino (antitoksinis imunitetas), tačiau nuo pačios difterijos lazdelės specifinis imunitetas nesiformuoja, todėl difterijos sukėlėjai toliau gali cirkuluoti visuomenėje.

Europos regione difterija yra reta liga. Pastaraisiais dešimtmečiais vakcinacija ženkliai sumažino atvejų skaičių visame pasaulyje dėl masinės imunizacijos naudojant saugią ir veiksmingą vakciną. Nuo 2016 iki 2020 m. ES / EEE kasmet vidutiniškai buvo pranešta apie 27 difterijos atvejus, kuriuos sukėlė *Corynebacterium diphtheriae*. Susirgimų skaičius 2022 m. išaugo iki 320, dauguma atvejų – odos difterija. 2022–2025 m. laikotarpiu ES / EEE nuo difterijos mirė dešimt žmonių; daugumai jų išsivystė kvėpavimo takų liga. Protrūkis apsiribojo neseniai į Europą atvykusių migrantų grupėmis.

10 pav. Daugiametė sergamumo difterija dinamika 2007–2024 m.

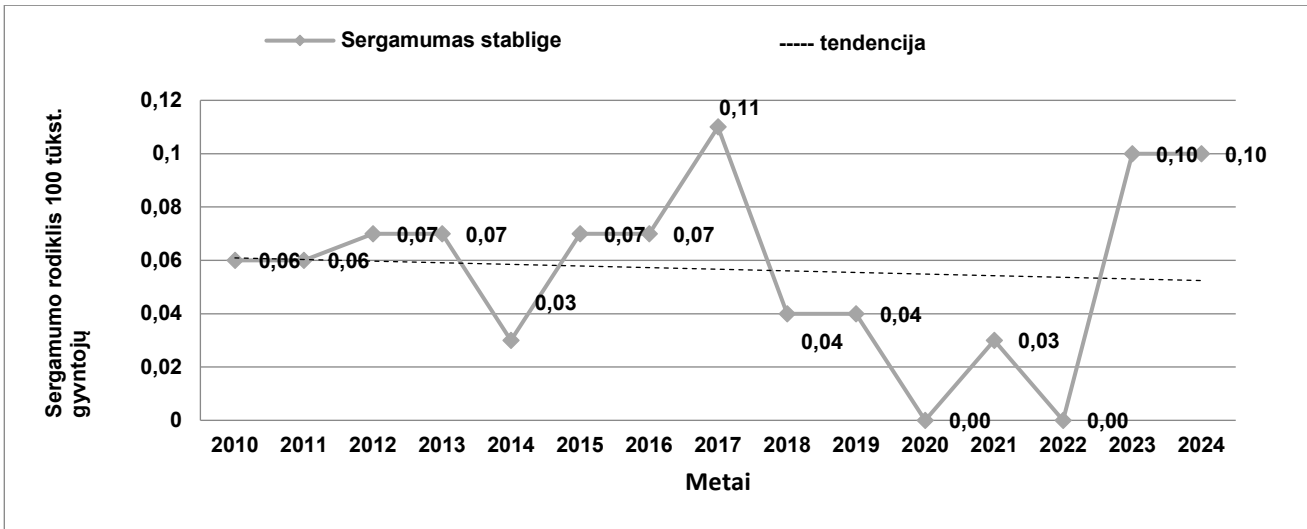

STABLIGĖS EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA

Stabligė – tai ūminė užkrečiama liga, sukeliama anaerobinėmis sąlygomis žaizdoje besidauginančio stabligės sukėlėjo egzotoksino, pasireiškianti skausmingais skersaruožių kramtomųjų, kaklo, nugaros ir liemens srities raumenų susitraukimais, spazmais, rigidiškumu (griaučių, raumenų sustingimo būseną).

2022 m. stabligės atvejų neregistruota. 2023 m. ir 2024 m. užregistruota po tris stabligės atvejus. Analizuojant daugiametį sergamumą stablige, matyti, kad sergamumas šiek tiek padidėjo (11 pav.).

11 pav. Daugiametė sergamumo stabilgė dinamika 2010–2024 m.

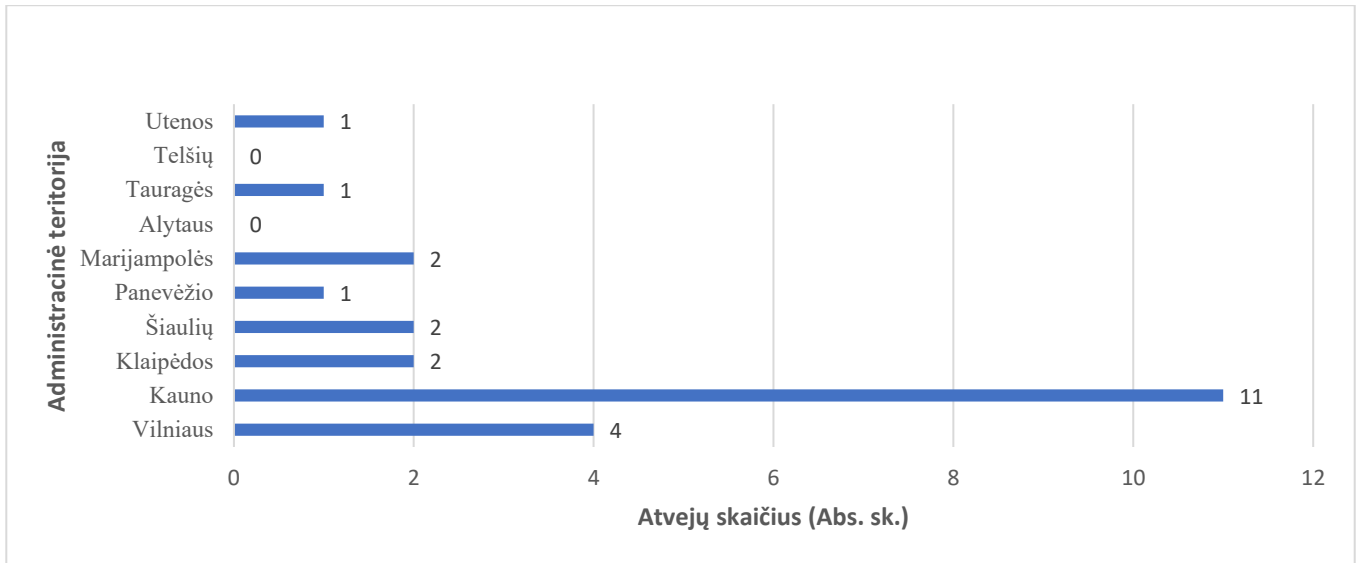

Dėl planinės vakcinacijos stabilgė Lietuvoje nėra itin dažna, kasmet vidutiniškai registruojama nuo 1 iki 2 stabilgės atvejų (4 lentelė). 2011–2024 m. registruoti 23 stabilgės atvejai, iš jų 8 atvejai baigėsi mirtimi. Stabilgė dažniausiai serga vyresnio amžiaus asmenys, nes vaikai nuo šios ligos skiepijami pagal vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių. Suaugusiesiems skiepus nuo šios infekcijos rekomenduojama kartoti kas 10 metų. Dauguma susirgusiųjų stabilgė – neskiepyti, vyresnio amžiaus asmenys. Valstybės lėšomis suaugusieji nuo stabilgės profilaktiškai skiepijasi gana vangiai, ir dažniausiai atliekama poekspozicinė vakcinacija.

4 lentelė. Sergamumas stabilgė ir mirštamumas nuo stabilgės 2011–2024 m.

Metai	Atvejų sk.	Mirties atv. sk.	Mirštamumas (proc.)
2011	2	1	50
2012	2	1	50
2013	2	1	50
2014	1	1	100
2015	2	0	0
2016	2	1	50
2017	3	1	33,3
2018	1	1	100
2019	1	0	0
2020	0	0	0
2021	1	0	0
2022	0	0	0
2023	3	0	0
2024	3	1	33,3

Per pastaruosius keturiolika metų užregistruoti 23 stabilgės atvejai, iš jų daugiausia – Kauno administracinėje teritorijoje 48 proc. (n=11). Per šį laikotarpį stabilgės atvejų neregistruota Alytaus ir Telšių administracinėse teritorijose (12 pav.).

12 pav. **Stabligės atvejų skaičius administracinėse teritorijose 2010–2024 m.**

2006–2024 m. stabligės atvejai pagal mėnesius buvo registruojami beveik ištisus metus. 2024 metais stabligės atvejai registruoti birželį ir lapkritį. Labiausiai sergamumas stabilige padidėja vasaros mėnesiais tai susiję su žmogaus darbine veikla (sode, žemės ūkyje).

MENINGOKOKINĖS INFEKCIJOS EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA

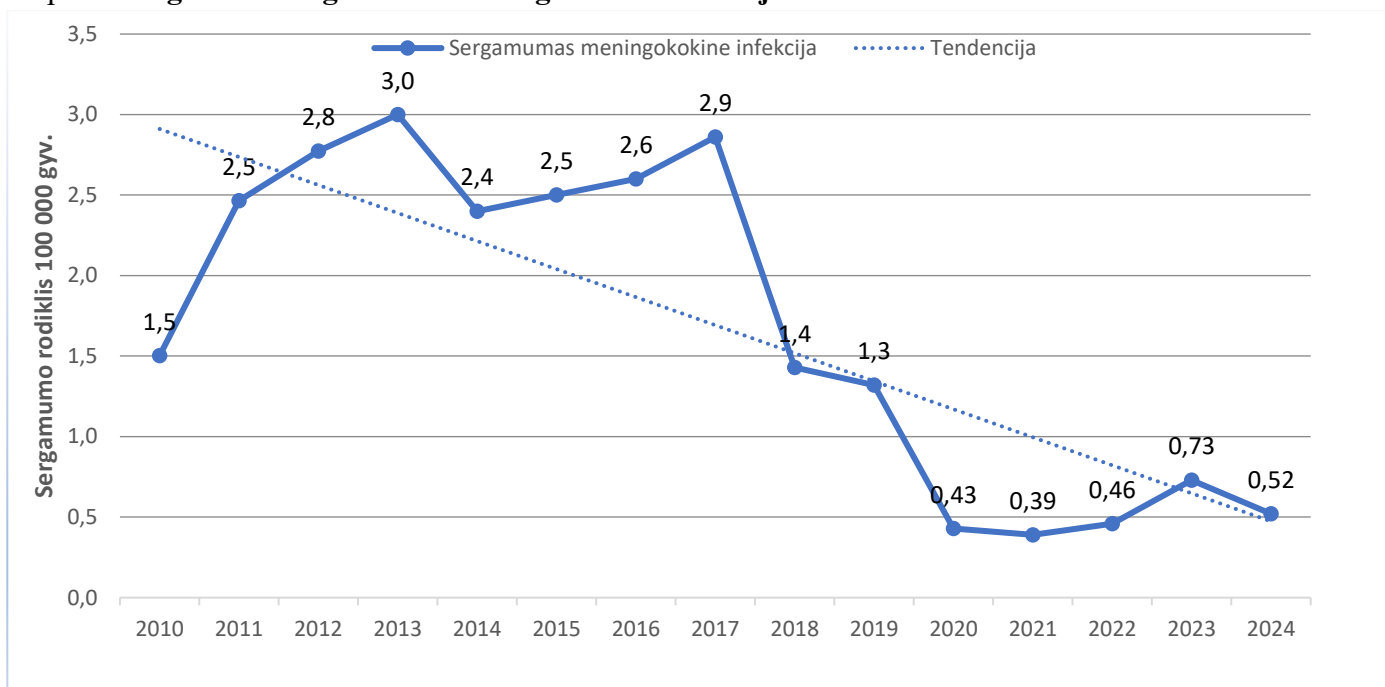
Meningokokinė infekcija – tai ūminė bakterinė infekcija, plintanti oro lašeliniu būdu artimai bendraujant su sergančiuoju ar bakterijų nešiotu.

Prieš dešimtmetį meningokokine infekcija dažniausiai sirgo kūdikiai ir vaikai iki 5 metų amžiaus. Daugiamečio sergamumo meningokokine infekcija analizė pagal amžiaus grupes rodė, kad dažniausiai sirgo vaikai iki 1 metų amžiaus, rečiausiai – vyresni nei 30 metų asmenys. Sergamumo rodikliai Lietuvoje pradėjo mažėti nuo 2016 m., kai tėvai / globėjai savo lėšomis pradėjo aktyviau skiepyti vaikus nuo meningokokinės B infekcijos, nes tuo metu sergamumo ir mirties atvejų rodikliai Lietuvoje buvo didžiausi, lyginant su kitomis ES / EEE šalimis.

2024 m. Lietuvoje užregistruota 15 meningokokinės infekcijos atvejų (0,5 atvejo 100 tūkst. gyv.), t. y. 6 atvejais mažiau nei 2023 m. – 21 atvejų (0,4 atvejo 100 tūkst. gyv.). Didžiausias sergamumo meningokokine infekcija rodiklis registruotas 2013 m. – 3,0 atvejo 100 tūkst. gyventojų.

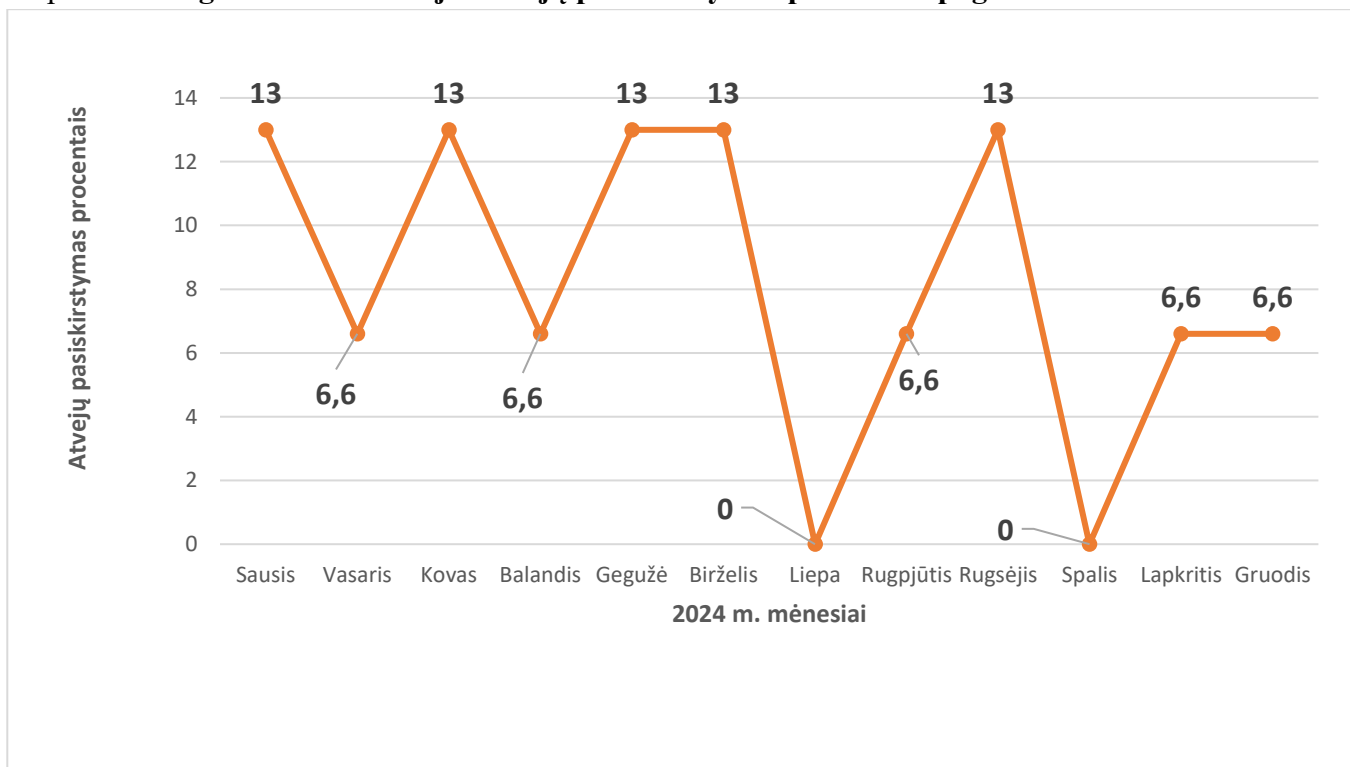
2024 m. mirties atvejų neregistruota. 2023 m. nuo šios infekcijos mirė 1 asmuo, 2022 m. užregistruoti 2 mirties atvejai. 2024 m. 13 sirgusių (87 proc.) asmenų buvo hospitalizuoti. Sergamumo meningokokine infekcija dinamika pateikta 13 pav.

13 pav. Daugiametė sergamumo meningokokine infekcija dinamika 2012–2024m.

Meningokokinei infekcijai būdingas rudens-žiemos sezoniškumas (14 pav.). Šaltuoju metų laiku daugiau laiko praleidžiama uždaroje patalpoje, kur kontaktai glaudesni. Kita priežastis – dažnesnės virusinės infekcijos, dėl kurių sumažėja kvėpavimo takų gleivinių atsparumas bakterijoms. 2024 m. sergamumo sezoniškumas nebuvo išreikštas, nes sergamumas meningokokine infekcija registruotas visais metų mėnesiais. Susirgimai neregistruoti tik liepos ir spalio mėnesiais.

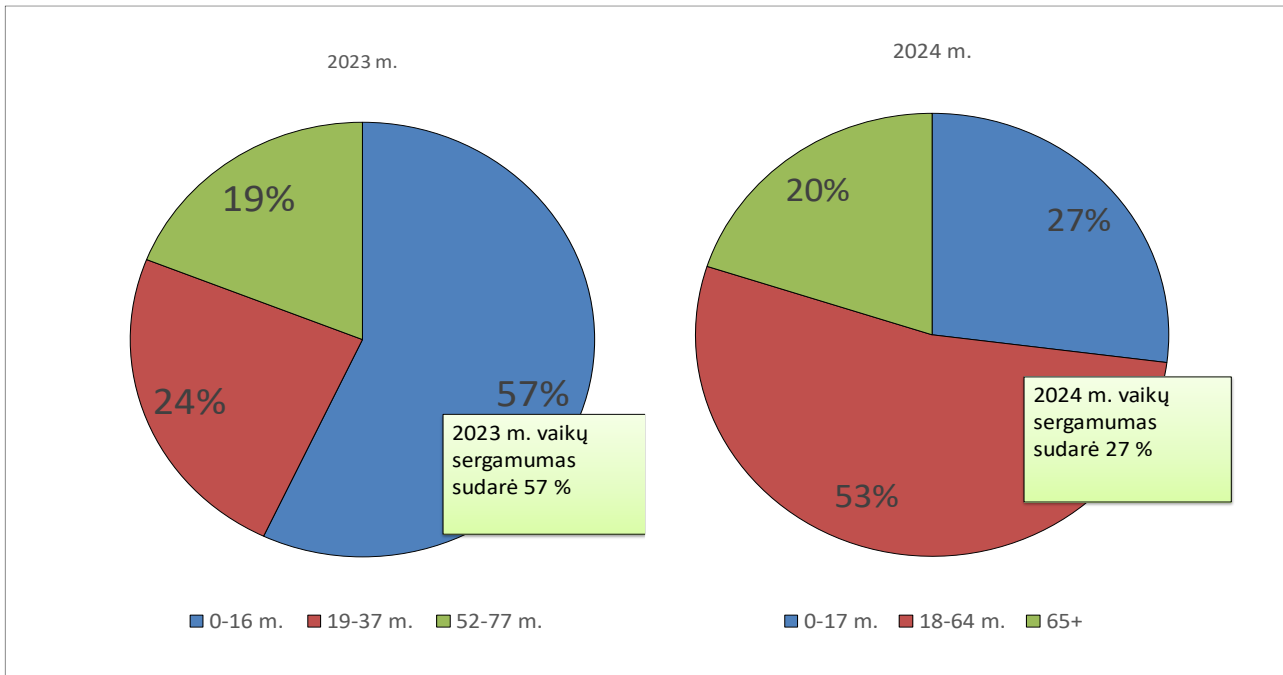
14 pav. Meningokokinės infekcijos atvejų pasiskirstymas procentais pagal mėnesius 2024 m.

Daugiamečio sergamumo meningokokine infekcija stebėseną pagal amžiaus grupes rodo, kad dažniausiai sirgo vaikai iki 1 m. amžiaus, rečiausiai – vyresni nei 30 m. asmenys. 2024 metais meningokokine

infekcija iš viso susirgo 4 vaikai, iš jų 1 vaikas iki 1 metų, 2 vaikai 4 metų ir 1 vaikas 5 metų amžiaus. 27 proc. susirgusiųjų meningokokine infekcija sudarė vaikai. 2024 m. meningokokine infekcija dažniau sirgo suaugusieji: 4 asmenys buvo 19–37 metų amžiaus, 7 – vyresni nei 37 metų. Suaugusieji sudarė 73 proc. visų susirgusiųjų. 2024 m. sergamumas meningokokine infekcija pagal amžiaus grupes pasislinko į suaugusiųjų asmenų amžiaus grupę. (15 pav.).

15 pav. Meningokokinės infekcijos atvejų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes 2023–2024 m.

2011 m. vaikų sergamumas meningokokine infekcija siekė 75 proc. (iš viso sirgo 80 asmenų, iš jų 60 vaikų), o 2024 m. vaikų sergamumas sudarė 27 proc. (iš viso sirgo 15 asmenų, iš jų 4 vaikai).

Meningokokinė infekcija plačiai paplitusi ir gali pasireikšti įvairiai – nuo besimptomio sukėlėjų nešiojimo nosiaryklėje iki sunkios žaibinės formos. 10–15 proc. asmenų gali nešioti meningokokus be jokių klinikinių požymių. 2024 m. 20 proc. sudarė ūminės meningokokcemijos atvejai, 60 proc. – meningokokinio meningito infekcijos atvejai, 6,6 proc. – meningokokinė infekcija ir 13,4 proc. – kita meningokokinė infekcija.

Europoje labiausiai paplitę B ir C tipai. Lietuvoje vyrauja B tipo meningokokinės infekcijos sukėlėjai. Europoje apie 10–14 proc. atvejų baigiasi mirtimi.

PNEUMOKOKINĖS INFEKCIJOS EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA

Pneumokokinė infekcija – tai ūminė bakterinė infekcija, kuri gali sukelti įvairių ligų. Dažniausiai pneumokokinės infekcijos sukėlėjas sukelia plaučių uždegimą, bet gali būti ir meningito (galvos ir nugaros smegenų dangalų uždegimas), sepsio (kraujo užkrėtimo), vidurinės ausies uždegimo, sinusito, anginos, širdies ligų priežastis. Pneumokokinė infekcija nesiskiria nuo kitų bakterijų sukeltų ligų, tačiau pneumokokų sukelta ligos eiga ir jos formos būna labai sunkios.

Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, *S.pneumoniae* sukeltos ligos yra didelė pasaulinė visuomeninės sveikatos problema. Kasmet nuo pneumokokinės infekcijos miršta 1,6 mln. žmonių. Pneumokokinė infekcija gana plačiai paplitusi tarp vaikų ir suaugusiųjų, ypač didelė rizika – vaikams iki 5 m., vyresniems nei 65 m. asmenims, bei sergantiems lėtinėmis ligomis. Šių bakterijų neretai galima rasti

visiškai sveikų žmonių nosiaryklėje. Apie 40–60 proc. vaikų ir 3–4 proc. suaugusiųjų yra pneumokokų nešiotojai.

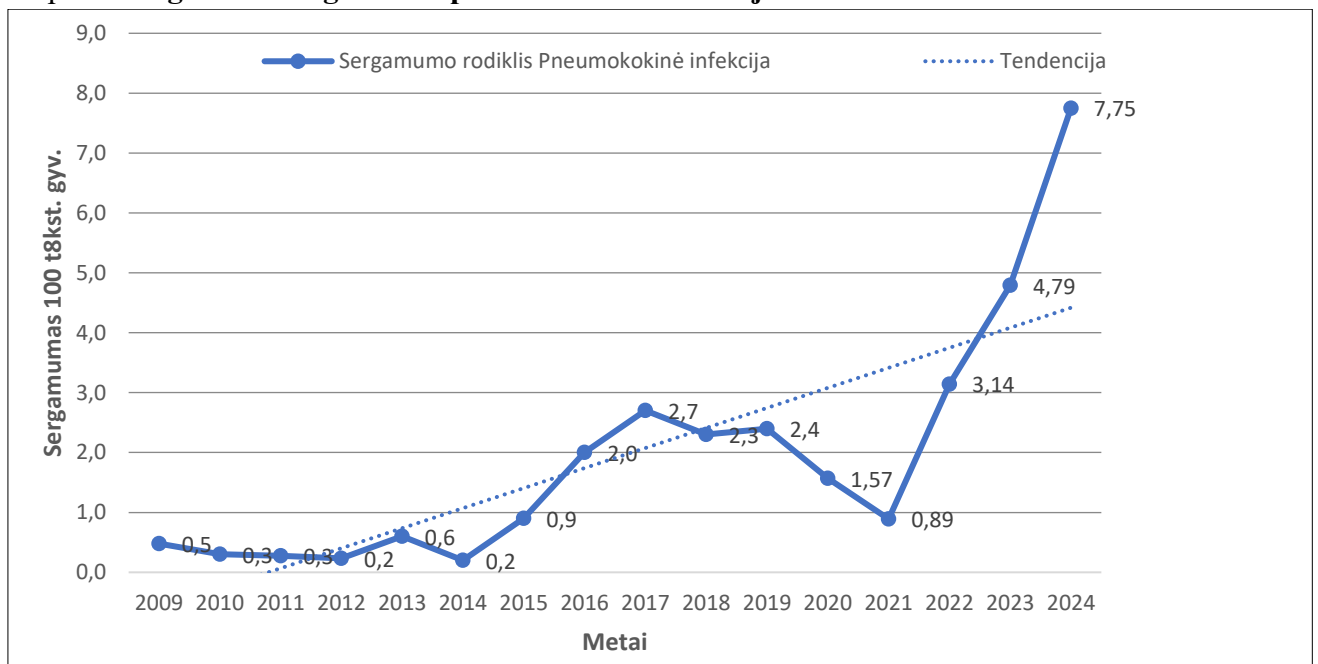
Lietuvoje pastarąjį dešimtmetį matoma sergamumo pneumokokine infekcija didėjimo tendencija, nes 2013 m. buvo registruota 17 susirgusių asmenų (0,6 atvejo 100 tūkst. gyventojų), o 2024 m. – 224 susirgusių asmenų.

2024 m. užregistruoti 224 pneumokokine infekcijos atvejai (7,75 atvejo 100 tūkst. gyv.), 19 mirties atvejų, 2023 m. – 137 pneumokokine infekcijos atvejai (4,79 atvejo 100 tūkst. gyv.), 18 mirties atvejų, (2022 m. užregistruoti 88 susirgimo atvejai (2,14 atvejo 100 tūkst. gyv.), 6 mirties atvejai. 2021 m. – 25 susirgimo atvejai (0,9 atvejo 100 tūkst. gyv.), 3 mirties atvejai. 2020 m. – 44 susirgimo atvejai (1,57 atvejo 100 tūkst. gyv.), 2 mirties atvejai (16 pav.).

2024 m. pneumokokine infekcija susirgusiųjų asmenų 83 proc. (n=187) buvo hospitalizuoti, 2023 m. – 88 proc. (n=121), 2022 m. 97 proc. (n=77).

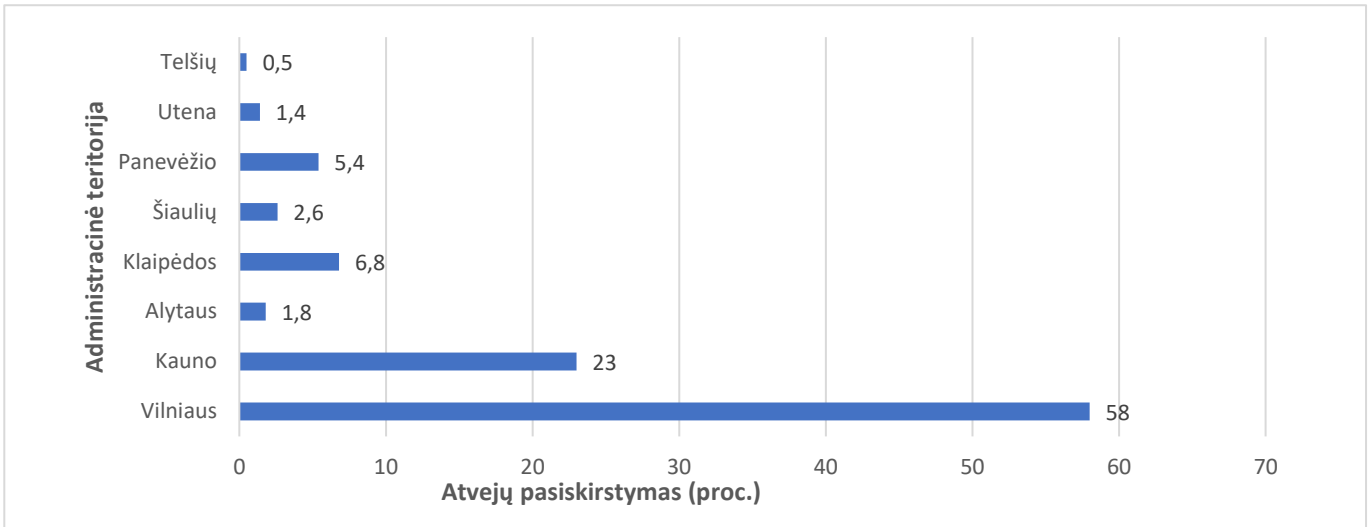
Daugiamečio sergamumo pneumokokine infekcija analizė rodo, kad sergamumas didėja dėl pagerėjusios diagnostikos.

16 pav. Daugiametė sergamumo pneumokokine infekcija dinamika 2009–2024 m.

2024 m. daugiausia pneumokokinės infekcijos atvejų registruota Vilniaus (n=121; 54 proc.) ir Kauno administracinėse teritorijose (n=48; 21 proc.) (17 pav.).

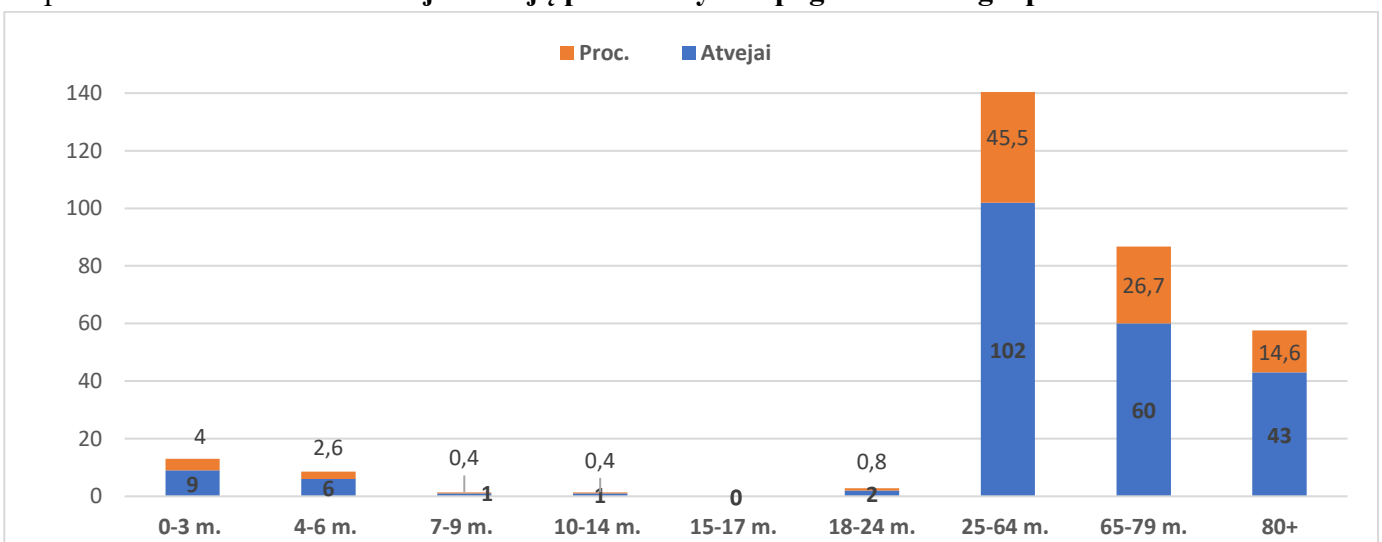
17 pav. Pneumokokinės infekcijos atvejų pasiskirstymas pagal administracinę teritoriją 2024 m.

2024 m. didžioji dalis susirgimų pneumokokine infekcija registruota vyresnių nei 30 m. amžiaus grupėje – 88,8 proc. (n=199). Mažiausia atvejų užregistruota 0–5 m. amžiaus grupėje – 5,3 proc. (n=12) (19 pav.). Jauniausias asmuo, kuriam nustatyta pneumokokinės infekcijos diagnozė, – 1 mėn. amžiaus, vyriausias – 96 m. amžiaus.

Prieš dešimtmetį didžioji dalis susirgimų pneumokokine infekcija buvo registruojama vaikams iki 17 metų, tačiau pastaraisiais metais sergamumo pneumokokine infekcija rodikliai pasistūmėjo į vyresnių asmenų amžiaus grupę. Tam įtakos galėjo turėti 2014 m. į vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių įvestas kūdikių ir vaikų skiepijimas nuo pneumokokinės infekcijos, o 2015 m. valstybės finansuojama vakcina nuo pneumokokinės infekcijos rekomenduota skiepytis rizikos grupių asmenims – tiek vaikams, tiek suaugusiems, turintiems lėtinių ligų.

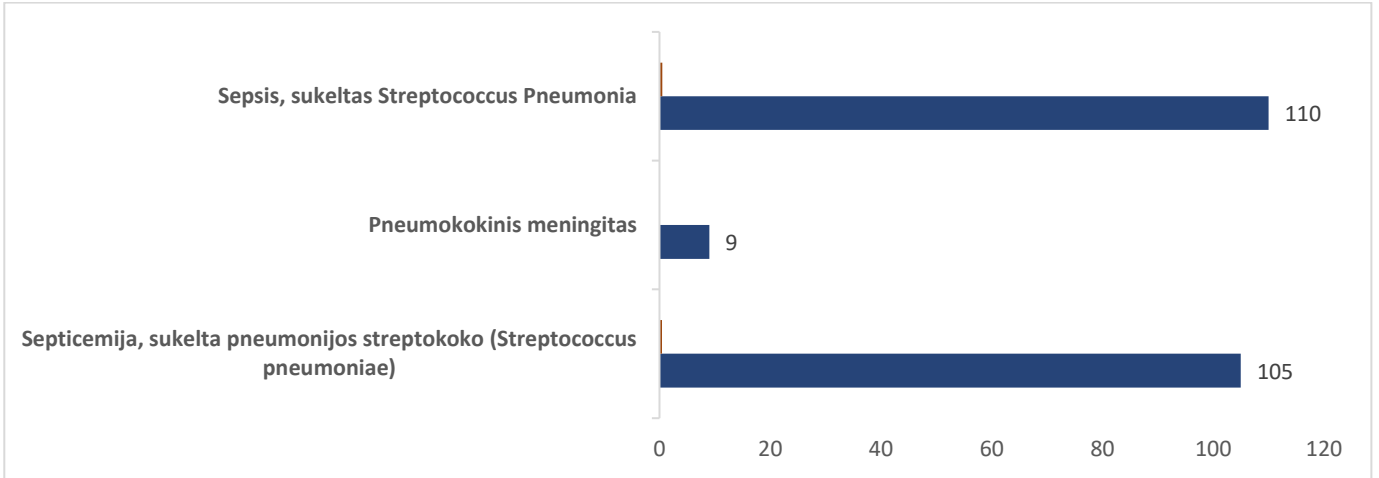
18 pav. Pneumokokinės infekcijos atvejų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes 2024 m.

2024 m. pneumokokine infekcija susirgusiųjų struktūroje vyrai sudarė 55,3 proc. (n = 124), moterys – 44,6 proc. (n = 100).

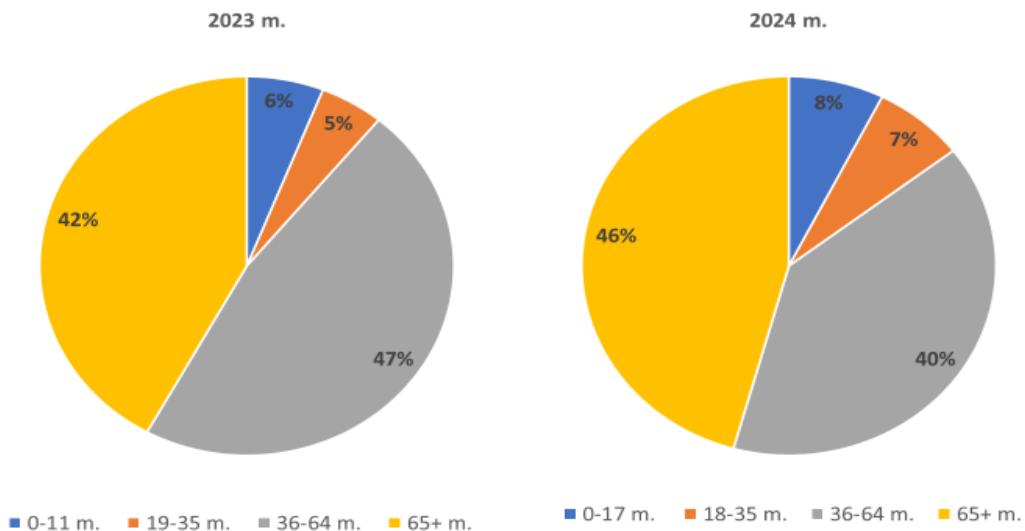
2024 m. pneumokokinės infekcijos atvejų pasiskirstymas pagal galutines diagnozes, vadovaujantis TLK-10-AM, Australijos modifikacija (19 pav.): pneumonijų, sukeltų pneumonijos streptokokų užregistruoti 105 atvejai (47 proc.), septicemijų, sukeltų pneumonijos streptokoko (*Streptococcus pneumoniae*) – 110 atvejų (49 proc.), pneumokokinio meningito – 9 atvejai (4 proc.).

19 pav. Pneumokokinės infekcijos galutinės diagnozės pagal Australijos modifikaciją, TLK-10-AM

2011 m. pneumokokine infekcija daugiausia sirgo vaikai, jie sudarė 55 proc., (iš viso susirgo 9 asmenys, iš jų – 5 vaikai), 2024 m. vaikų sergamumas sudarė 7,6 proc. (iš viso susirgo 224, iš jų 17 vaikų) (20 pav.).

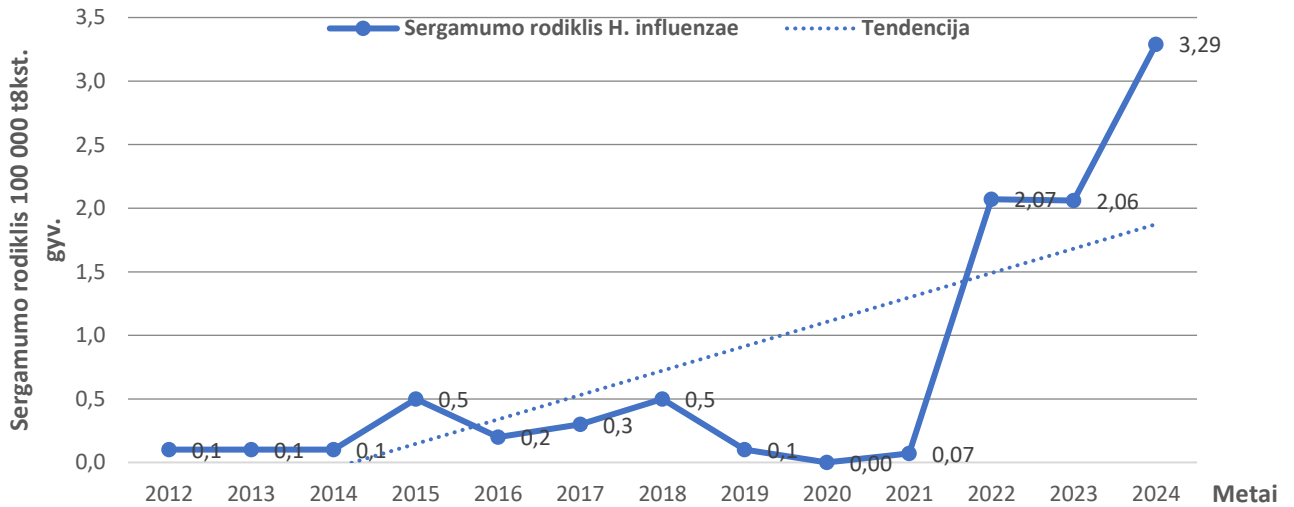
20 pav. Pneumokokinės infekcijos susirgusiųjų pasiskirstymas pagal amžių 2023 m. ir 2024 m.

HAEMOPHILUS INFLUENZAE INFEKCIJOS EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA

B tipo *Haemophilus influenzae* infekcija (Hib) – tai grupė infekcinių ligų, kurias sukelia influencos lazdelė. Joms būdingi kvėpavimo takų, centrinės nervų sistemos pažeidimai, pūliniai įvairiuose organuose.

2024 m. Lietuvoje užregistruoti 95 *Haemophilus influenzae* atvejai (3,29 atvejo 100 tūkst. gyv.), 2023 m. – 59 šios ligos atvejai (2 atvejai 100 tūkst. gyv.) 2024 m. užfiksuoti 5 mirties atvejai. Iš 95 susirgusiųjų asmenų – 47 hospitalizuoti. Nuo 2020 m. matoma žymi B tipo *Haemophilus influenzae* infekcijos sergamumo didėjimo tendencija (21 pav.)

21 pav. Daugiametė sergamumo *Haemophilus influenzae* infekcija dinamika 2012–2024 m.

VIRUSINIO MENINGITO EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA

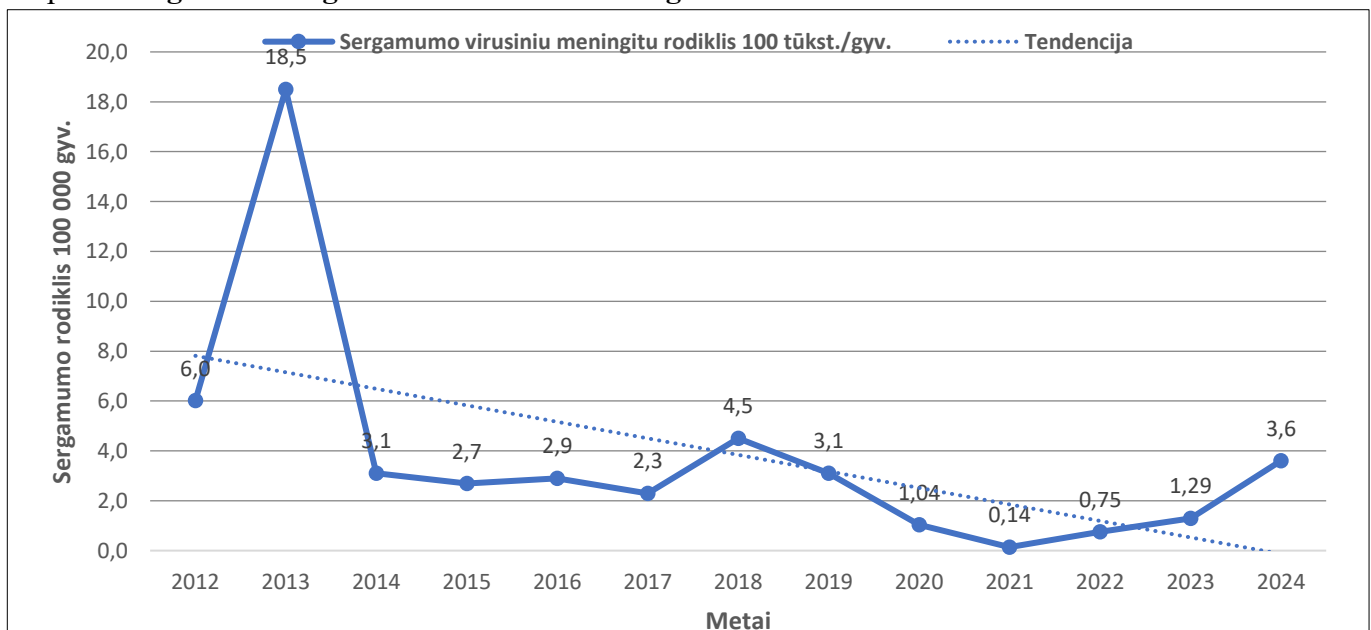
Meningitas – tai infekcinis nervų sistemos susirgimas, labiausiai pažeidžiantis minkštuosius smegenų dangalus ir sukeliantis jų uždegimą bei smegenų skysčio infekcinius ir uždegiminius pakitimus. Sunki virusinio meningito komplikacija – encefalitas (galvos smegenų uždegimas).

Virusinį meningitą gali sukelti įvairūs virusai: pūslelinės (*Herpes*), erkinio encefalito, parotito, poliomielite, enterovirusai (ECHO, Koksaki) ir kt.

2024 m. Lietuvoje užregistruoti 104 ligos atvejai (sergamumo rodiklis – 3,6 atvejo 100 tūkst. gyv.), 2023 m. – 37 atvejais (sergamumo rodiklis – 1,3 atvejo 100 tūkst. gyv.).

2024 m. hospitalizuota 57 proc. susirgusių asmenų (n=60). Registruotas vienas mirties atvejis. Virusiniam meningitui būdingas sergamumo pakilimas kas 7–10 metų. Analizuojant pastarąjį dešimtmetį, žymus sergamumo pakilimas registruotas 2013 m. – 547 susirgimo atvejais (18,5 atvejo 100 tūkst. gyv.). 2021 m. nustatytas itin mažas per paskutinį dešimtmetį sergamumo rodiklis (0,14 atvejo 100 tūkst. gyv.) (22 pav.).

22 pav. Daugiametė sergamumo virusiniu meningitu dinamika 2012–2024 m.

Literatūros duomenimis, virusinių meningitų etiologija išaiškinama 30–70 proc. atvejų. 2024 m. 12,5 proc. (n=13) susirgusiųjų diagnozė buvo patvirtinta laboratoriniais tyrimais: 3 atvejams nustatytas virusinis meningitas, nepatikslintas, 9 atvejams – enterovirusinis meningitas ir 1 atvejui – kitas meningitas.

BAKTERINIO MENINGITO EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA

Bakterinį meningitą gali sukelti įvairios bakterijos: dažniausiai pneumokokai, meningokokai, *Haemophilus influenzae*, tuberkuliozės mikobakterijos. Serga įvairaus amžiaus bei lyties asmenys, tačiau bakteriniu meningitu dažniau serga vaikai ir paaugliai.

2024 m. Lietuvoje buvo nustatyti 79 bakterinio meningito atvejai, tai sudarė 2,7 atvejo 100 tūkst. gyv. (n=79). 2023 m. nustatyti 34 bakterinio meningito atvejai, tai sudarė 1,2 atvejo 100 tūkst. gyv. (n=34).

2024 m. 55 proc. (n=43) atvejų diagnozė buvo patvirtinta laboratoriniais tyrimais: 18 atvejų nustatytas bakterinis meningitas nepatikslintas, 10 – streptokokinis meningitas, 0 – hemofilinis meningitas, 0 – pneumokokinis meningitas, 11 – kitas bakterinis meningitas, 2 – stafilokokinis meningitas, 2 – bakterinis meningitas neklasifikuojamas kitur. Dėl bakterinio meningito 2024 metais hospitalizuota 40,5 proc. asmenų (n=32). 2023 m. visi bakteriniu meningitu susirgę asmenys buvo hospitalizuoti. 2022 m. taip pat hospitalizuoti visi susirgusieji, 2021 m. dėl bakterinio meningito hospitalizuota 78 proc. asmenų (n=7), 2020 m. – 87 proc., (n=13).

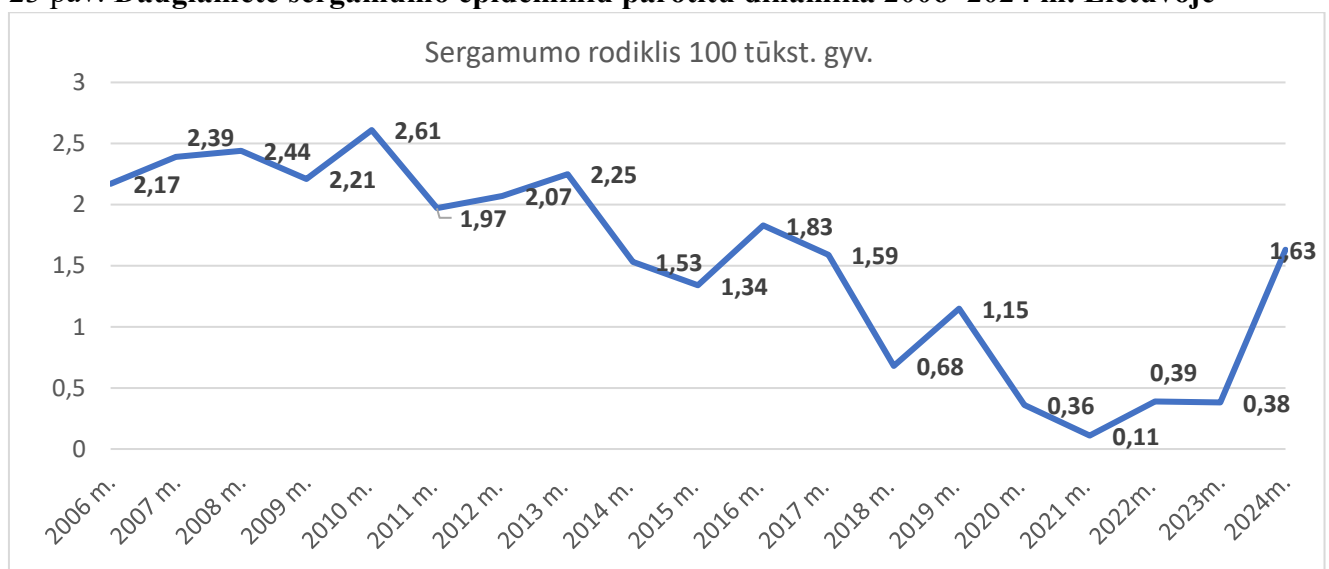
2024 m. registruoti 7 mirties nuo bakterinio meningito atvejai (2023 m. – 3 mirties atvejai). Daugiametis sergamumas bakteriniu meningitu išlieka stabilus.

EPIDEMINIS PAROTITAS

Epideminis parotitas, kitaip dar vadinamas kiaulyte, parotitine infekcija, tai ūmi virusinė infekcija, pažeidžianti seilių liaukas, smegenų dangalus, kasą, lyties liaukas. Šis infekcinis susirgimas plinta vangiau negu vėjaraupiai, tymai, gripas, nes juo užsikrečia tik artimai su ligoniu bendraujantys asmenys.

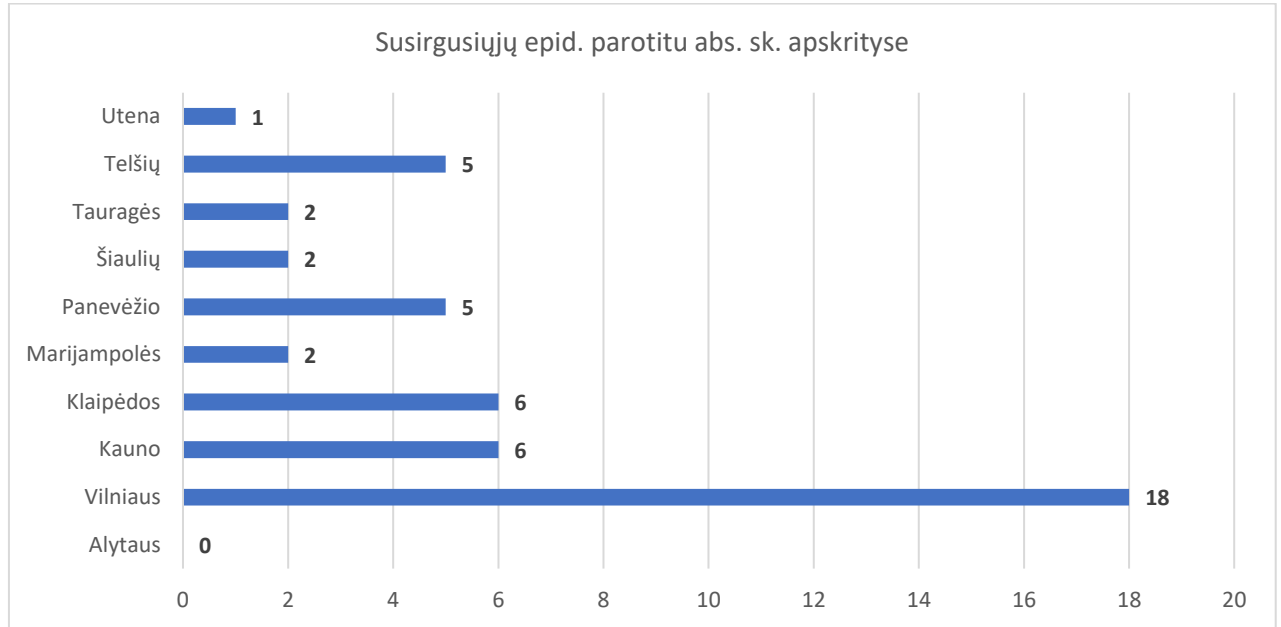
2024 m. Lietuvoje registruoti 47 epideminio parotito atvejai (sergamumo rodiklis – 1,63 atvejo 100 tūkst. gyv.), sergamumas 2023 m. siekė 0,38 atvejo 100 tūkst. gyv. (23 pav.), o tai yra 4,3 karto mažiau lyginant su 2024 m.

23 pav. Daugiametė sergamumo epideminiu parotitu dinamika 2006–2024 m. Lietuvoje

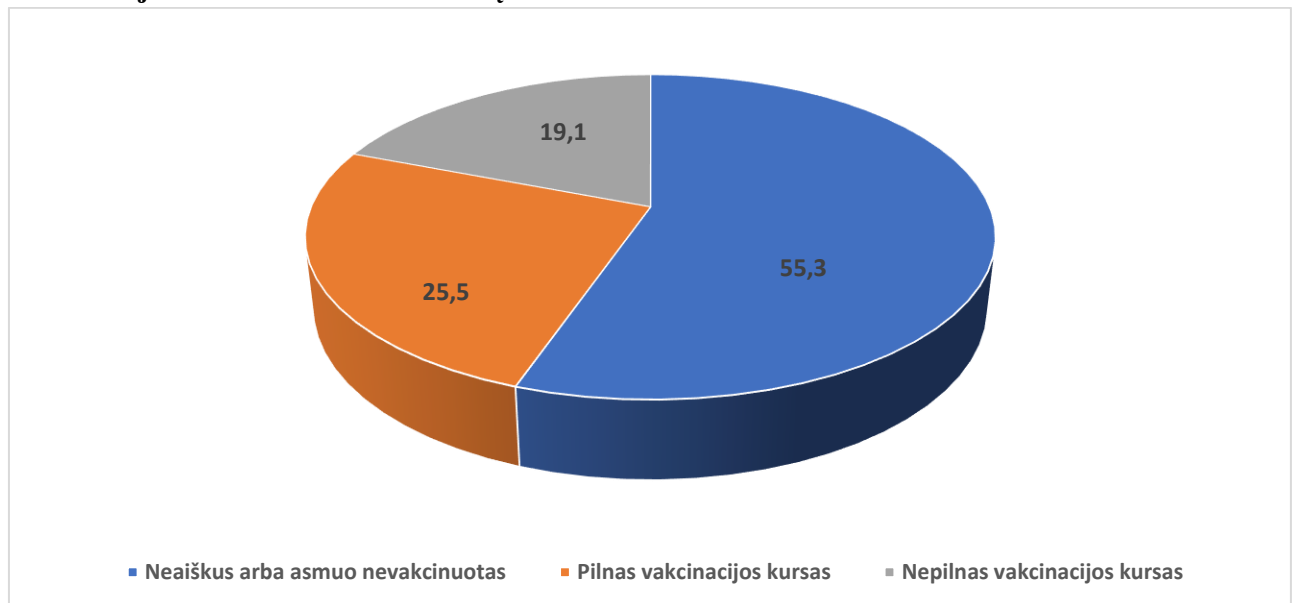
Vertinant sergamumą pagal apskritis, daugiausia sergančiųjų buvo Vilniuje (18 atvejų), po lygiai Klaipėdoje ir Kaune, o Alytuje nefiksuota nė vieno epideminio parotito atvejo (24 pav.). 3 susirgę asmenys (7, 81 ir 31 m.) buvo hospitalizuoti.

24 pav. Susirgusiųjų epideminiu parotitu skaičius apskrityse 2024 m.

Vienintelis epideminio parotito valdymo įrankis – tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina. Net 55,3 proc. epideminiu parotitu sirgusių asmenų buvo arba neskiepyti, arba jų vakcinacijos statusas buvo neaiškus (25 pav.). Visi epideminio parotito atvejai fiksuoti kaip galimi, atsižvelgiant į tokius simptomus kaip karščiavimas ir pažandinių liaukų patinimas.

25 pav. 2024 m. susirgusiųjų epideminiu parotitu procentinis pasiskirstymas, atsižvelgiant į vakcinacijos MMR* vakcina statusą

*Konjuguota tymų, raudonukės, epideminio parotito vakcina

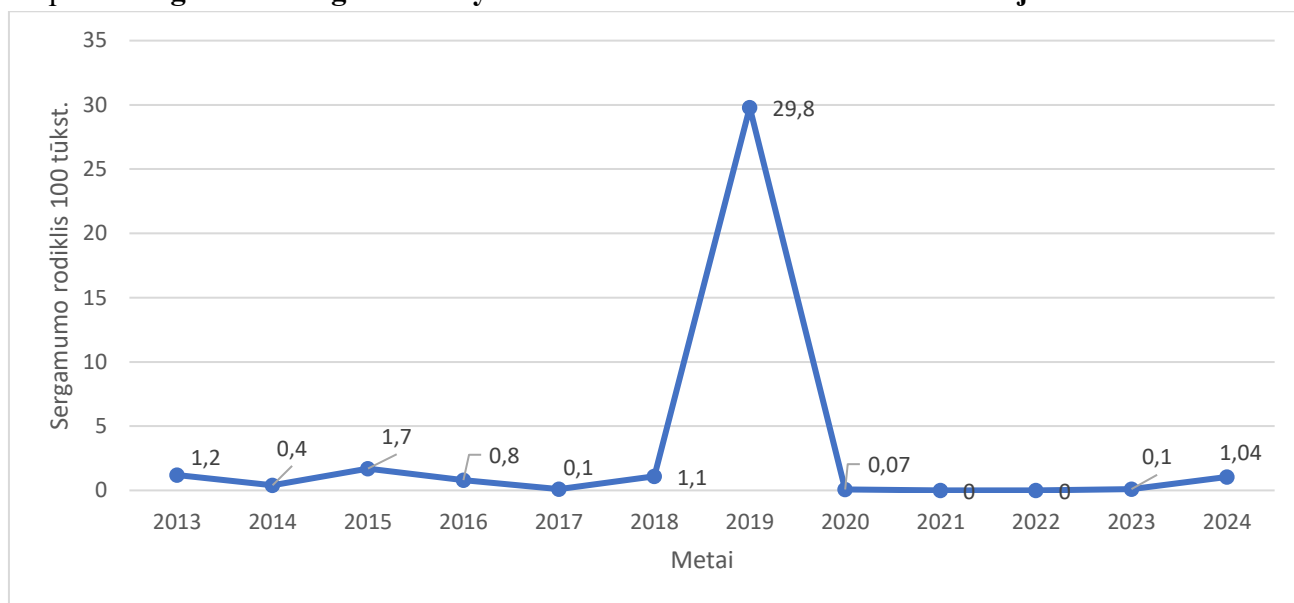
TYMAI

Tymai – tai ūmi, itin užkrečiama virusinė infekcija, kuri buvo ir iki šiol yra viena dažniausių mirčių priežasčių tarp visų vakcinomis kontroliuojamų ligų.

Per pastarąjį dešimtmetį didžiausias sergamumas tymais buvo registruotais 2019 m., iš viso užregistruoti 834 tymų atvejai (vidutinis sergamumo tymais rodiklis 29,8 atvejo 100 tūkst. gyv.), mirties atvejų neregistruota. Prasidėjus COVID-19 ligos pandemijai 2020 m. Lietuvoje užregistruoti 2 tymų atvejai, 2021 m. ir 2022 m. tymų atvejų Lietuvoje nebuvo registruota.

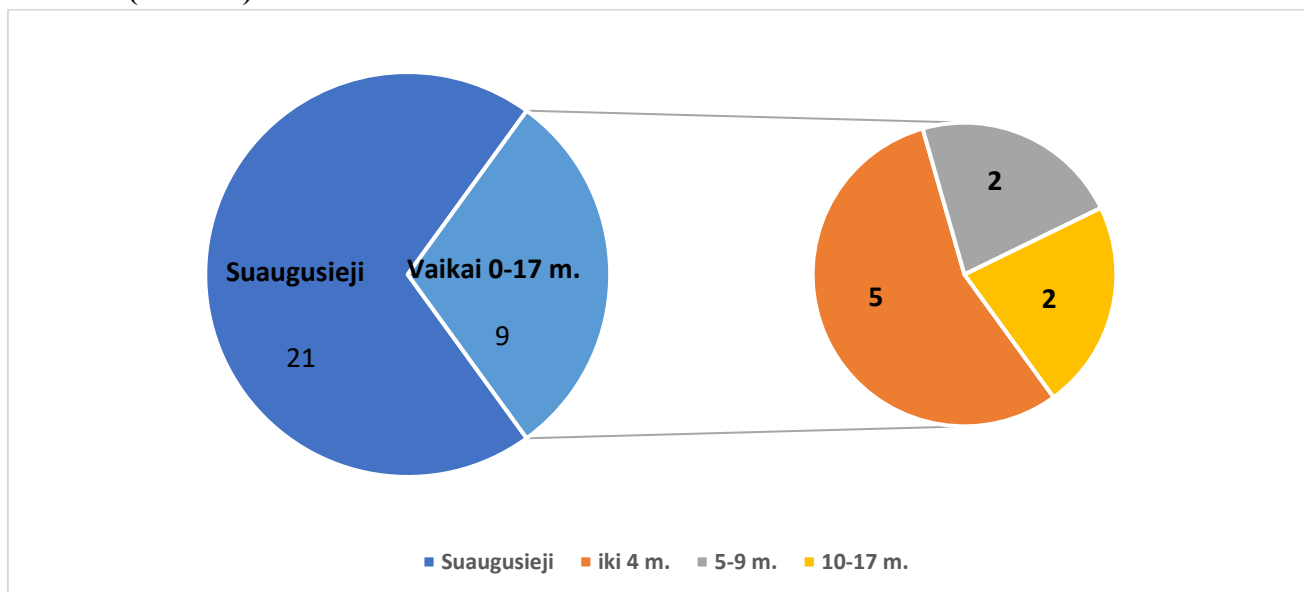
Vadovaujantis Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (toliau – ELPKC) vertinimu dėl tymų grėsmės, nuo 2023 m. visame pasaulyje stebimas didelis šios ligos atvejų ir protrūkių skaičiaus padidėjimas. 2024 m. didžiausias tymų atvejų, apie kuriuos pranešta ES / EEE šalyse, skaičius buvo užfiksuotas per pirmuosius šešis metų mėnesius. Lietuvoje per pirmąjį 2024 m. pusmetį fiksuoti 26 tymų atvejai (86,7 proc. visų tymų atvejų). Daugiausia tymų atvejų užregistruota Rumunijoje, Italijoje, Vokietijoje, Belgijoje ir Austrijoje. Remiantis statistika, tymais serga visų amžiaus grupių žmonės, o du iš penkių užregistruotų tymų atvejų tenka vaikams iki penkerių metų. 2024 m. Lietuvoje patvirtinta 30 tymų atvejų, sergamumas tymais siekė 1,04 100 tūkst. gyventojų (26 pav.).

26 pav. Daugiametė sergamumo tymais dinamika 2013–2024 m. Lietuvoje

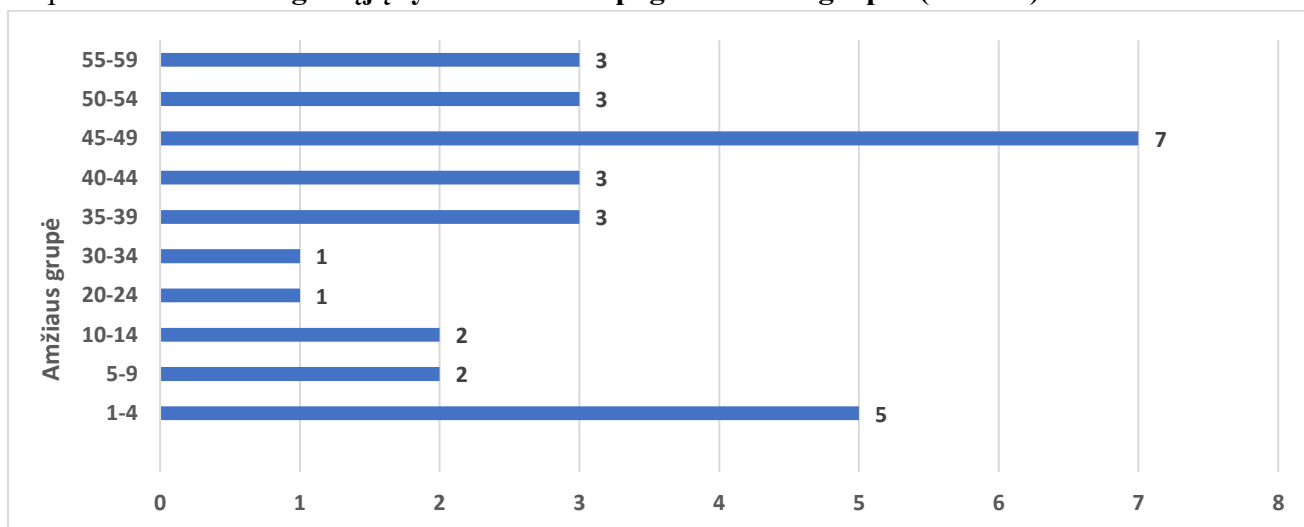

Iš 30 2024 m. tymais sirgusių asmenų 9 buvo vaikai ir tik vienas jų buvo skiepytas 1 MMR vakcinės dozės vakcina (27 pav.). Didžiausias sergamumas tymais buvo užfiksuotas dviejose amžiaus grupėse: 1–4 ir 45–49 m. (28 pav.). Aštuoni iš dešimties žmonių, kuriems praėjusiais metais ES / EEE buvo diagnozuoti tymai, nebuvo paskiepyti, tad skiepijimas dviem tymų, epideminio parotito ir raudonukės (MMR) vakcinės dozėmis yra saugiausias ir veiksmingiausias būdas apsaugoti nuo šios labai užkrečiamos ligos. Vertinant visų 2024 m. tymais susirgusių asmenų vakcinacijos statusą, net 66,7 proc. buvo arba nevakcinuoti, arba turintys neaiškų vakcinacijos statusą.

27 pav. Sergamumo tymais pasiskirstymas suaugusiųjų ir vaikų iki 17 m. amžiaus grupėse 2024 m. (abs. sk.)

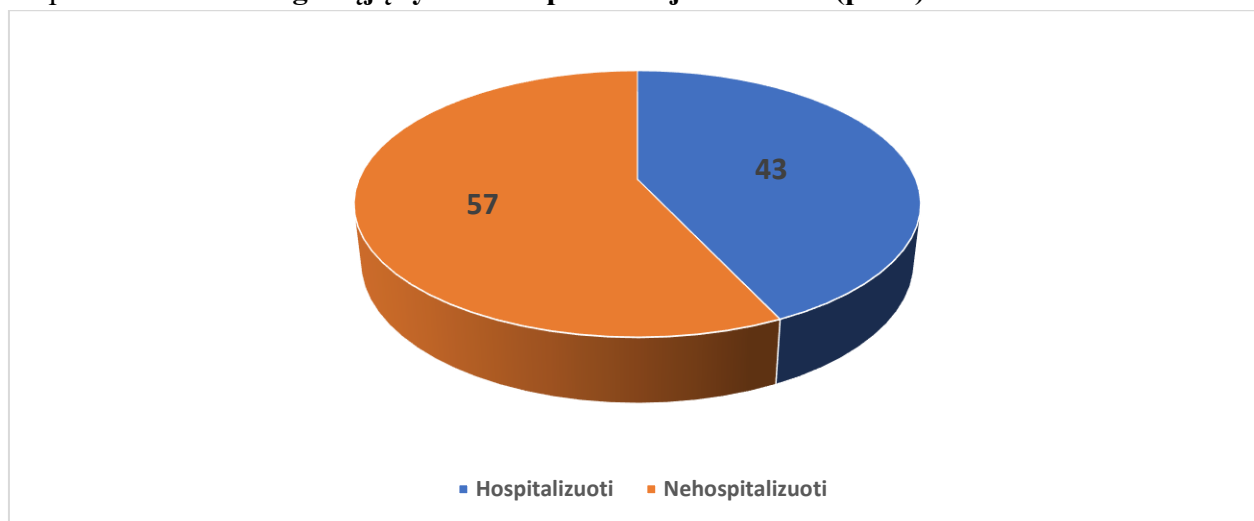

28 pav. 2024 m. susirgusiųjų tymais skaičius pagal amžiaus grupes (abs. sk.)

Komplikacijos pasireiškia maždaug 30 proc. tymais užsikrėtusių vaikų ir suaugusiųjų, dažniau jos pasitaiko asmenims su silpna imunine sistema, pvz., vaikams ir suaugusiesiems, sergantiems lėtinėmis ligomis. Siekiant išvengti rimtų komplikacijų, atsižvelgiant į kiekvieno sergančiojo sveikatos būklę, vertinama hospitalizacijos būtinybė. 2024 m. hospitalizuotų asmenų dalis siekė 43 proc. (5 vaikai ir 8 suaugę) (29 pav.). Nustatyti 4 įvežtiniai atvejai (iš Kazachstano, Baltarusijos, Tenerifės ir Jungtinės Karalystės), tai sudarė 13 proc. visų susirgimų tymais.

29 pav. 2024 m. susirgusiųjų tymais hospitalizacijos statusas (proc.)

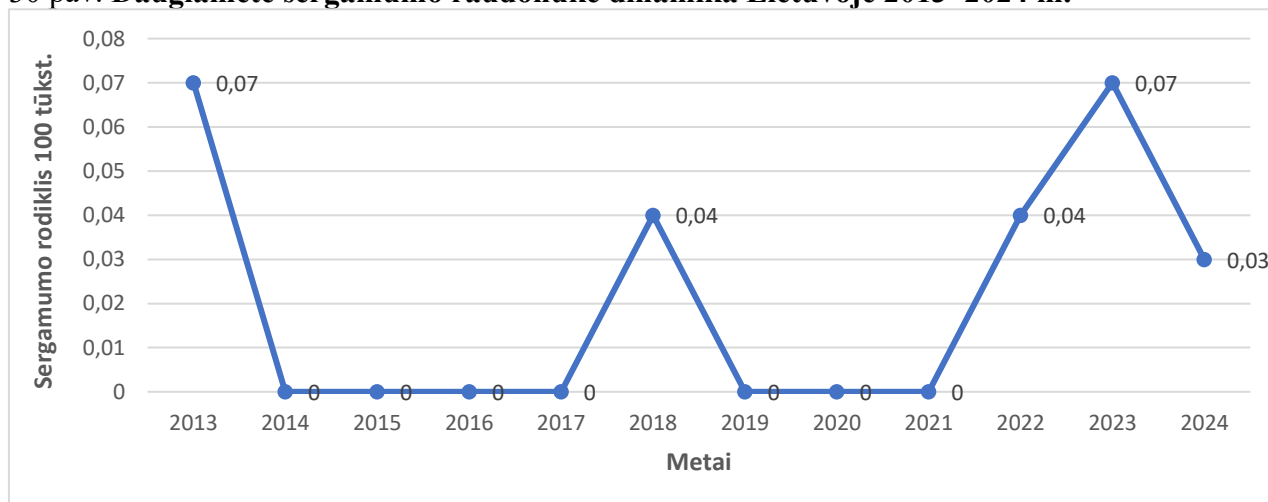

RAUDONUKĖ

Raudonukė – tai ūmi virusinė infekcija, pasireiškianti karščiavimu, makulopapuliniu (lygiu odos paraudimu, kurį dengia susiliejęntys guzeliai, mazgeliai) bėrimu bei limfmazgių reakcija. Raudonukės virusas labiausiai pavojingas nėščioms moterims, nes pasižymi stipriu teratogeniniu (sukeliančiu genų arba chromosomų mutaciją, gemalo raidos sutrikimus) poveikiu.

2019–2021 m. Lietuvoje raudonukės atvejų neregistruota. Pastarąjį dešimtmetį registruoti du raudonukės atvejai – 2018 m. ir 2022 m. pabaigoje. 2023 m. patvirtinti 2 raudonukės atvejai, o 2024 m. – 1 (38 m., vakcinacijos statusas neaiškus) (30 pav.).

30 pav. Daugiametė sergamumo raudonuke dinamika Lietuvoje 2013–2024 m.

Lietuvoje jau daugelį metų neregistruojami susirgimai įgimtu raudonukės sindromu, tačiau, nukritus skiepijimo aprėptims, raudonukės virusas gali pradėti plisti imlioje visuomenėje.

PASIUTLIGĖS EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA

Pasiutligė – skiepais valdoma zoonozė, ūminė virusinė liga, visuomet mirtina, kai pasiekia klinikinės simptomatikos stadiją dėl progresuojančios encefalopatijos. Nuo 1962 m. Lietuvoje užregistruota 11 žmonių pasiutligės atvejų. Šalyje paskutinis žmogaus pasiutligės atvejis užregistruotas 2007 m. (vyruvi keliaujant po Indiją įkando šuo).

2024 m. medicinos pagalbos kreipėsi 3 595 asmenys, nukentėję nuo įvairių laukinių ir naminių gyvūnų, 2023 m. – 1 489, 2022 m. – 3 845. Lyginant su 2023 m., 2024 m. besikreipiančių asmenų, nukentėjusių nuo gyvūnų, padaugėjo. 2006 m. šalyje buvo pradėta vykdyti laukinių gyvūnų vakcinacija nuo pasiutligės.

2024 m. Lietuvoje pasiutligės imunoprofilaktika buvo skirta 1385 asmenims (39 proc. visų besikreipusiųjų).

2024 m. 65,2 proc. (n = 2342) asmenų nukentėjo nuo šunų, 30,0 proc. (n = 1082) nukentėjo nuo kačių, 19,8 proc. (n = 102) asmenų nukentėjo nuo laukinių gyvūnų.

Sveiki gyvūnai sužalojo 55,8 proc. (n=2009) asmenų. Per pastaruosius trejus metus medikų pagalbos dėl įvairių sužalojimų kreipėsi 30 proc. mažiau nukentėjusių asmenų, tačiau paskiepytųjų nuo pasiutligės po patirtų traumų skaičius išlieka stabilus – apie 40–50 proc. Kasmet apie du trečdalius asmenų sužaloja šunys, tiek sveiki, tiek nežinomi.

POLIOMIELITO EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA

Poliomielitas – tai ūminė virusinė infekcija, kuri pažeidžia centrinę nervų sistemą, tipiškais atvejais pasireiškianti dvibange ligos eiga ir ūmiu vangiu paralyžiumi, o infekcijos šaltinis yra sergantis žmogus.

Lietuvoje paskutinis susirgimo poliomieliu atvejis buvo registruotas 1972 m. PSO Europos regiono Poliomielito likvidavimo komisija patvirtino, kad nuo 2002 m. Europos regionas ir kiekviena šalis, tarp jų ir Lietuva, yra „laisvi“ nuo poliomieliu viruso – nėra susirgimų poliomieliu ir sustabdytas poliomieliu viruso plitimas. Tačiau yra šalių, kuriose vis dar registruojama poliomieliu atvejų (laukinio poliomieliu viruso sukelti susirgimai vis dar registruojami dvejose endeminėse poliomieliu teritorijose, esančiose pietryčių Azijos regione – Afganistano ir Pakistano Islamo Respublikose).

Iš 3 laukinio poliomieliu viruso padermių (1 tipo, 2 tipo ir 3 tipo) 2 tipo poliomieliu virusas buvo išnaikintas 1999 m., o 3 tipo laukinis poliomieliu virusas – 2020 m.

2024 m. rugsėjo 5–6 d. vykusio 38-ojo PSO Europos regiono Poliomielito likvidavimo komisijos posėdžio metu patvirtinta, kad laukinis poliovirusas PSO Europos regione neplinta, tačiau, kol poliomieliu viruso cirkuliacija pasaulyje nėra sustabdyta ir skiepijimo apimtys mažėja, išlieka įvežtinių poliomieliu atvejų ir viruso plitimo rizika. Jei yra bent vienas poliomieliu židyns pasaulyje, ligos virusai gali „atkeliauti“ bet kur. PSO ragina visas šalis išlikti budriomis dėl įvežtinės poliomieliu rizikos, vykdyti epidemiologinę priežiūrą bei stiprinti laboratorinę diagnostiką ir kontrolę.

Kad Lietuvoje neatsirastų vietinių poliomieliu atvejų, nuo šios ligos turi būti paskiepyta daugiau nei 90 proc. žmonių, taip pat turime užtikrinti imigrantų iš endeminių šalių bei vietinių gyventojų, vykstančių į endemines teritorijas, skiepijamą. Skiepijimo nuo poliomieliu (1 m. amžiaus vaikų) apimtys 2024 m. Lietuvoje siekė 92,25 proc.

Išvados:

1. Lietuvoje, kaip visoje Europoje, 2024 m. padidėjo segamumas vakcinomis valdomomis ligomis (kokliušu, tymais, raudonuke, epideminiu parotitu, pneumokokine infekcija, *Haemophilus influenzae* infekcija), nes sumažėjo vaikų, paskiepytų pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių, skiepijimo apimtys.
2. Lietuvoje 2024 m., kaip ir 2023 m., buvo registruota tymų, raudonukės susirgimų, kurių nebuvo registruota keletą metų iki 2023 m.
3. Per pastaruosius penkerius metus augo sergamumas pneumokokine infekcija – nuo 44 atvejų (1,57 atvejo 100 tūkst. gyv.) 2020 m. iki 224 atvejų (7,75 atvejo 100 tūkst. gyv.) 2024 m. Mirties atvejų skaičius išaugo 9 kartus (2020 m. – 2 mirties atvejai, 2024 m. – 19 mirties atvejų).
4. 2018 m. į nacionalinį vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių įvedus B tipo meningokokinės infekcijos vakciną, sergamumas meningokokine infekcija pasislinko iš 1–4 metų vaikų amžiaus grupės į vyresnių asmenų amžiaus grupę, 2024 m. – į suaugusių virš 30 m. amžiaus grupę. 73 proc. susirgusiųjų buvo suaugę asmenys.
5. 2024 m. pneumokokinės infekcijos atvejų registruota 63 proc. (n=224) daugiau nei 2023 m. (n=137).
6. Per pastarąjį dešimtmetį Lietuvoje buvo ženkliai sumažėjęs sergamumas kokliušu – nuo 143 atvejų (4,9 atvejo 100 tūkst. gyv.) 2014 m. iki 7 atvejų (0,24 atvejo 100 tūkst. gyv.) 2023 m. Tačiau 2024 m. sergamumo kokliušu kreivė šoko į viršų ir viršijo daug metų nematytus sergamumo rodiklius. Iš viso 2024 m. užregistruoti 898 atvejai (31,07 atvejo 100 tūkst. gyv.).
7. 2024 m. registruota beveik pusantro karto daugiau H. influenzae (n=95) nei 2023 m. (n=59) susirgimų.
8. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro duomenimis, 2013–2017 m. pneumokokų stebėseną Lietuvoje labai atsilieka nuo Europos vidurkio, todėl Lietuvoje registruojamas serotipų paplitimas gali neatspindėti realios situacijos.
9. Mažėjančios skiepijimo apimtys kelia nerimą, nes kasmet lieka daug nepaskiepytų vaikų, todėl kyla reali grėsmė kilti užkrečiamųjų ligų protrūkiams, sunkiems ligų atvejams, komplikacijoms ir mirties atvejams.